

ΕΡΜΗΣ Ο΄ ΛΟΓΙΟΣ.

Τῆ 16. ~~~~~ 2 ~~~~~ Ἰανουαρίου.

1820

Τὴν ἀκολουθοῦν διατριβὴν συνέγραψε Ῥωσσίῳ ὁ Πολιτικὸς Σύμβουλος κύριος Βασίλειος Καπνίσης, καὶ μετέφρασεν εἰς τὴν καθομιλουμένην ἡμῶν γλῶσσαν ὁ κύριος Κωνσταντῖνος Ἀρτινόσ. Καὶ ὁ μὲν συγγραφεὺς ἐγεννήθη καὶ ἐξεπαιδεύθη εἰς τὴν Ῥωσσίαν, ὅπου εἶναι γνωστὸς ὡς ἄριστος χειρουργὸς καὶ φιλόλογος· κατάγεται δὲ ἀπὸ Γραικοὺς τῶν Ἰωνίων νήσων, ἀπὸ μίαν τῶν εὐγενῶν οικογενειῶν εἰς τὴν Ζάκυνθον, καὶ κατὰ τὸ παρὸν διατρίβει μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων εἰς τοὺς πλοσίους ἀγρούς του, τοὺς ἐν τῇ μικρῇ Ῥωσσίᾳ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Πολταύας. Ὁ δὲ ὁμογενὴς ἡμῶν μεταφραστὴς ἐγεννήθη εἰς τὴν Νίτσαν, σπουδάζας εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῆς Μόσχας, ἔπειτα εἰς τὴν Βιένναν· ὁ πρῶτος ἀξιωματικὸς, ὁ δεύτερος, ἔμπορος εἰς τὴν Ὀδησσόν· καὶ τῶν δύο τούτων ἀξιοπαύων ἀνδρῶν ἡ παιδεία καὶ φιλοκαλία φαίνεται εἰς τὴν ἐφεξῆς περιεργον πραγματείαν. Ἡμεῖς χαίρομεν τῇ ἀληθείᾳ γνωστοποιούντες τὰ ὀνόματα αὐτῶν εἰς τοὺς φιλτάτους ἡμῶν ὁμογενεῖς, εὐχόμενοι ἐξαιρέτως εἰς τὸν Ζηλωτὴν τῆς παιδείας τοῦ γένους κύριον Ἀρτινόν, αἰστίαν ἀποπεράτωσιν ἑνὸς λεξικοῦ καὶ μιᾶς γραμματικῆς τῆς Ῥωσσικῆς γλῶσσης, ἔστι δὲ καὶ μιᾶς χρυσομαθείας, τὰ ὅποια καταγίνεται κατὰ τὸ παρὸν νὰ συνθέσῃ διὰ τοὺς ὁμογενεῖς, ὡς πληροφορούμεθα.

Οἱ Ἐκδόται.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ.

Γνώμη, ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς ἐπεριπλαῖτο ὄχι εἰς τὴν μεσόγειον, ἀλλ' εἰς τὴν μαύρην καὶ Ἀζοδικὴν θάλασσαν.

Φοβοῦμαι, μήπως πολλοὶ καὶ ἀπὸ τοὺς πεπαιδευμένους αὐτοὺς μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιγραμματικῆς ταύτης, πρῶτον

να σκεφθῶσι τὴν ὑπόθεσιν, μὲ κατακρίνωσι. Καὶ τῇ ἀληθείᾳ, πρὶν μάθω τὴν κρίσιν των περὶ τοῦ νεοῦ ἐκδεδομένου παρ' ἐμοῦ προσλήματος νὰ μεταποίσωσι τὴν πέμπτην ῥαψωδίαν τῆς Ὀδυσσεΐας εἰς τὴν πρώτην (*), πῶς εἶναι δυνατόν ν' ἀποτολήμῃσω ἐναντίον πάντων τῶν καλαίων καὶ γενικῶς ὁμολογουμένων παραδόσεων νὰ μεταφέρω καὶ αὐτὸ τὸ θέατρον τῶν περιπλανήσεων τοῦ ἥρωος τούτου τοῦ ποιήματος ἀπὸ τὴν δύσιν τῆς Ἰταλίας εἰς τοὺς μεσημερινοὺς αἰγιαλοὺς τῆς φιλότιτης μου πατρίδος; Ὁμολογῶ μετ' εὐλικρινείας, ὅτι ἡ τοιαύτη αὐθάδεια καταφοβίζει καὶ αὐτὸν ἐμὲ καθότι πρόσβλεπαι, ὅτι προκατελιγμένοι τινες ἀναγνώσται, ἀπὸ συμπάθειαν τρόπον τινα κινούμενοι, θέλουσιν σπεύσει νὰ κάμωσι τὴν ἀπόφασιν, διὰ νὰ δοθῶσι τὰ κουνδύλιά μου, τὰ χαρτῖα καὶ ἡ μελανή μου ὑπὸ τὴν ἐπιτροπίαν μέχρις ἐντελοῦς ἀναρβώσεώς μου. Τί λοιπὸν νὰ κάμω; νὰ σιωπήσω; ἀλλ' ἡ εὐλικρινὴς πρὸς τὸν πατέρα τῆς ποιήσεως εὐλάβεια μ' ἐμποδίζει νὰ καταδεχθῶ τοιαύτην μικροφυλίαν. Διὰ σέβας πρὸς τὸν κορυφαῖον ποιητὴν τοῦτον ἀκούω τὴν συνειδησίν μου ἀκαταπαύτως βοᾶσάν ταῦτα: „ὅτε ἀπεράσιτος νὰ τὸν δικαιοσύνης ἀπὸ μίαν κατηγορίαν, προσπάθισε νὰ τὸν ἀθωώσῃς καὶ ἀπὸ ἄλλην ἀσυγκρίτως παρ' ἐκείνην βιαιυτέραν· ἀπόδειξε, ὅτι τὰς ἀναγερομένας κυανᾶς πέτρας αὐτὸς δὲν μετετόπισεν ἀπὸ τὸν Εὐξείνου Πόντον εἰς τὸν κορβὸν τῆς Μασσηνίας, δὲν μετέφερε τὴν Κίρκην, τοῦ Ἥλιου τὴν θυγατέρα, ἀπὸ τὴν οἰκίαν τῆς Ἡοῦς, ἀπὸ τὴν ἀνατολὴν καὶ τὰ περὶχωρα τῆς Κολχίδος, εἰς τὸν δυτικὸν αἰγιαλὸν τῆς Ἰταλίας, δὲν μετεφύτευσε ἐκεῖ τοὺς Κιμμερίους, τοὺς παντοτεινὰ μὲ σκότος καὶ νεφέλην κεκαλυμμένους, καὶ τέλος πάντων δὲν κατέκτισε τοὺς ἀπομεικρυμένους καὶ πρότερον εἰς τὸν Ὀδυσσεῖα ἀγνώστους Φαίακας εἰς τὴν νῆσον Κέρκυραν, ἢ ὅποια ἀπὸ τὴν ἀγαπητῆν του Ἰθάκην ἀπέχει μόνον ὡς ἑκατὸν βέρσια· τὸ συνειδὸς θέλει σε τυφθεῖ, ἂν ἀπὸ δειλίαν δὲν ἀποφασίσῃς νὰ προχωρήσῃς μακρύτερα, διὰ νὰ ὑπερασπισθῇς τὸν ἀθάνατον Ὀμηρον εἰς τὰς καταδρομὰς ἀνθρώπων τετυφλωμένων ἀπὸ προλήψεις“. Εἰς ὅλα ταῦτα τί ἐκρεπε ν' ἀποκριθῶ; ὄχι ἄλλο, παρὰ νὰ ὑπακούσω

(*) Ἴδε τὸ σύνταγμα μου περὶ ἀποκαταστάσεως τῶν ἐξ πρώτων ῥαψωδιῶν τῆς Ὀδυσσεΐας εἰς τὴν αἰῶς πρότερον ἦτον τάξιν.

εἰς τὴν κατακλειστικὴν ταύτην φωνὴν, καὶ νὰ καθυπεβάλω τὰ φρονήματά μου εἰς τὴν κρίσιν τῶν πεπαιδευμένων καὶ ἀπροσωπολήπτων ἀναγνώστων.

Ἴδού λοιπὸν ἐκπληρῶ τὸ χρέος μου, καὶ πεποιθὴς εἰς τὴν ἐπιεικειάν των ἐκθέτω, καὶ τοὺς κοινοποιῶ συντόμως τὴν γνώμην μου.

Ἡ κυριωτέρα περίστασις, ἢ ἀποδείχουσα, ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς ἐπεριπλανᾶτο εἰς τὴν μαύρην θάλασσαν, εἶναι αὕτη, ὅτι ὁ Ὀμηρος τὸν ἀναφέρει κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του ἀπὸ τὴν Κίρκην (1) διαπλέουτα δις τὰς κυανᾶς πέτρας (2). Εἶναι πασιδῆλον, ὅτι αὗται, ὀνομαζόμεναι Συμπληγάδες ἢ πλάνητες, εὐρίσκοντο κατὰ τὴν ἐκ τοῦ Θρακικοῦ Βοσπόρου εἰσοδὸν εἰς τὴν μαύρην θάλασσαν. Ἐκεῖ δὲ ἦσαν καὶ ἡ Βκύλλα καὶ Χάροβδις· διότι ὁ Ὀμηρος διὰ τῆς Κίρκης τὰς γνωστοποιεῖ προηγουμένως εἰς τὸν Ὀδυσσεῖα μὲ τοὺς ἀκολουθοῦσας λόγους (3):

„Ἐκεῖ θέλεις ἰδεῖ ὑψικρήμυτος πέτρας· πρὸς αὐτάς δὲ βοχθεῖ τὸ τρομακτικὸν κύμα τῆς κυανώπιδος Ἀμφιτρίτης· πλαγυτὰς τὰς ὀνομαζομένων οἱ μακάριοι θεοὶ· ἐκεῖθεν δὲν διαπερᾷ οὔτε πτηνὸν, οὔτε αἱ περίφοβοι ἀγριοπερισεραὶ, αἰδοῦσαι φέρουσι τὴν Ἀμερυσίαν εἰς τὸν πατέρα τῶν θεῶν Δία· ἀλλ' ἐξ αὐτῶν ὅσαι ὀρῶσιν πρὸς τὰς πέτρας εὐρίσκουν πάντοτε τὸν θάνατόν των· ὁ δὲ Ζεὺς εἰς ἀναπλήρωσιν τῶν φρονουμένων σέλλει ἄλλως. Ὅτι δὲ πλῆστον ἔτυχε νὰ πλησιάζῃ αὐτοὺς τοὺς σκοπέλους, δὲν ἐσώθη ποτε, ἀλλὰ πάντοτε τὸ κατέσχευεν ἡ ὀλέθριος θύελλα, καὶ τὸ κατέπιε σύσσωμον καὶ αὐταυδρον τὸ φρικτῶς βράζον κύμα. Μία μόνη ναῦς, ἡ πανταχοῦ διαθρυλλουμένη Ἀργώ, ἀκινδύνως τοὺς δισπέρασε, πλέουσα πρὸς τὸν Αἰήτην· καὶ αὕτη βέβαια ἐσυντρέφετο κατὰ τῶν πετρῶν, ἂν δὲν τὴν ὠδηγοῦσεν ἡ Ἥρα· διότι τῆς ἦτον ἀγαπητὸς ὁ Ἰάσων. Οἱ δὲ δύο σκοπέλοι εἶναι τοιοῦτοι· ὁ μὲν φθάνει ἕως τὸν εὐρὸν οὐρανὸν μὲ τὴν ὀξείαν του κορυφὴν· ἔνθα μαῦρον σύννεφον τὸν περικυκλῶει, καὶ ποτὲ ἀπ' αὐτοῦ δὲν μακρύνεται· ἡ δὲ κορυφή του οὔτε τὸ θέρος οὔτε τὸ φθινόπω-

(1) Ἴδε τῆς Ὀδυσσεΐας ῥαψωδ. XII. στίχ. 3. 4.
 (2) Ἴδου Ἠροδότου βιβλ. IV. §. 85. — Ὀδυσ. ῥαψ. XII. στίχ. 61. 234. 428. 430.
 (3) Ἴδου Ὀδυσ. XII. στίχ. 59 ὡς 110.

ρον δὲν εἶναι ἀνέφελος· δὲν ἀναβαίνει εἰς αὐτήν, οὐδὲ καταβαίνει ἐκείθεν κἀνείς ἀπὸ τῶν θνητῶν, καὶ εἰς αὐτὴν χεῖρας καὶ ἄλλους τόσους πόδας ἔχει· διότι ἡ πέτρα εἶναι γλιζερά, καὶ ὁμοιάζει ὡς περιζετή· εἰς τὸ μέσον δὲ τοῦ σκοπέλου εἶναι σκοτεινὸν σπήλαιον, βλέπον πρὸς τὴν δύσιν, εἰς ἕβρεθος τετραμμένον· πρὸς αὐτὸν, πανέκλαμπρον Ὀδυσσεῦ, διεύθυνε τὸ εὐρύχωρον πλοῖόν σου. Βέλος ἀνδρὸς νεαραῦ καὶ ἀκμαίου, εἴαν ἀπὸ τὸ πλοῖον τοξεύσῃ, δὲν δύναται νὰ φθάσῃ μέσα εἰς τὸ κοῖλον σπήλαιον. Ἐκεῖ μέσα κατοικεῖ ἡ φρικτῶς ὑλακτοῦσα Σκύλλα· ἡ φρονήτης ὁμοιάζει τὸ ὑλάκτισμα τῶν νεογεννημένων σκυλίων· αὐτῆς ἔτι πάλιν εἶναι κακὸν τέρας, καὶ οὐδεὶς χαίρει, ὅταν τὴν βλέπῃ, καὶ θεὸς εἴαν ἦτον, ὅστις τὴν ἀπαντήσῃ. Ἔχει τερατώδεις πόδας δῶδεκά, λαιμοὺς ὑπερμάκρους ἔξ, καὶ ἄλλας τόσας φρικτῶς κεφαλὰς· εἰς δὲ τὸ σῶμα ἔχει τρισόχρους πυκνοὺς ἰσχυροὺς καὶ θανατηφόρους ὀδόντας. Τὸ μὲν ἡμισὺ τοῦ σώματος τῆς εἶναι χασμῆνον εἰς τὸ βαθύ σπήλαιον· τὰς δὲ κεφαλὰς κρατεῖ ἔξωθεν τοῦ τρομακτικοῦ βαράθρου. Ἐκεῖ περισκοποῦσα τὸν σκοπέλον, ἀγρεύει δελφίνια τε καὶ φώκας, ἐνίοτε δὲ καὶ κῆτη μεγάλα, ὅποια μύρια τρέφει ἡ πολυσίναντος Ἀμφιτρίτη. Δὲν δύναται νὰ καυχῶσιν οἱ ναῦται, ὅτι ἀελαβεῖς παρέπλευσαν ἐκείθεν μὲ τὸ πλοῖον· διότι ὅσῳς διαβαίνει πλοῖον, ἡ Σκύλλα πάντοτε μὲ κάθε κεφαλὴν ἀρπάζει ἀνὰ ἕνα ἀνθρώπον. Τὸν δὲ ἄλλον σκοπέλον σιμὰ τοῦ πρώτου θάλλεις ἰδεῖ χαμηλότερον, ὥστε μὲ τὸ βέλος ἐμπορεῖς νὰ τὸν διαπεράσῃς. Εἰς αὐτὸν εἶναι μίαν ὑψηλὴν πυκνόφυλλον ἀγριοσυκία· ὑπ' αὐτὸν δὲ ἡ θεία Χάρυδιδις ἀναβροχῶς τὸ μέλαν ὕδωρ· καὶ ἐκάστην τρεῖς τὸ ἐκδράζει, καὶ τρεῖς τὸ ἀναβροχῶς. Πρόσκει δὲ μὴ τύχῃς ἐκεῖ, ὅταν βοήσῃ· διότι τότε οὐδ' αὐτὴς ὁ παραζόργιος Ποσειδῶν δὲν δύναται νὰ σὲ βύσῃ ἀπὸ τὸν ὄλεθρον· ἀλλὰ κῦτταξέ νὰ πλυσιάσῃς περισσώτερον εἰς τῆς Σκύλλης τὸν σκοπέλον, καὶ γρήγορα νὰ τὸν παραπλεύσῃς μὲ τὸ πλοῖον· ἐπειδὴ κάλλιόν σοι εἶναι νὰ σεληθῆς ἐκ τοῦ πλοίου σου ἔξ ἑταίρους μόνον, παρὰ ἔλους ὁμοῦ“.

Ἀπὸ τὴν διήγησιν ταύτην σαφηνίζεται ἀναμφιβόλως, ὅτι αἱ κυαναὶ πέτραι, ἢ αἱ Συμπληγάδες ἢ Πλάνητες, εὐρίσκοντο εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν μετὰ τῆς Σκύλλης καὶ Χάρυδιδος τόπον, ἂν δὲν ἦτον αἱ αὐταί. Καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶναι

ἄραγε ἄξιον θαυμασμοῦ, πῶς αἱ μεταγενέστεροι συγγραφαῖς, ἀφήσαντες ἐκείνας παρὰ τὴν ἐκ τοῦ Θρακικοῦ Βοσπόρου εἰσοδὸν εἰς τὴν μαύρην θάλασσαν (1), μετετόπισαν ταῦτα εἰς τὸν πορθμὸν τῆς Μεσσηνίας (2);

Ἄλλ' οἱ προκατειλημμένοι ἀναγνώσται θάλλουν μὲ εἰς τὸ ὅτι ἡ γενικὴ τῶν παλαιῶν γεωγράφων παράδοσις, διορίζουσα εἰς τὸν εἰρημένον πορθμὸν τὴν Σκύλλαν καὶ Χάρυδιν, πρέπει νὰ ἔχῃ ὑπόληψιν, καὶ ἀπαιτεῖ τοῦλάχιστον θεμελιωδέσας ἀναφρασεῖν. Ἴβιμα σύμφωνος· καὶ τοῦτο μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ἀθανάτου Ὀμήρου νὰ κάμω δὲν εἶναι ποσῶς δύσκολον· ἐπειδὴ δὲν εἶναι σχεδὸν κἀμμία ἀμφιβολία, ὅτι ὁ Ὀμηρος αὐτὸς, ἢ κάλλιον εἰπεῖν, ἡ γενικὴ πρὸς αὐτὸν εὐλάβεια ἔδωκεν ἀρορμὴν εἰς μετατοπισμὸν τῶν περιβότων τούτων χωρῶν. Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Ἰάσωνος ἐκ τῆς Κολχίδος ὁ Θρακικὸς πορθμὸς ἐγενεῖν εἰς τοὺς Ἕλληνας πλέον γνωστός· αἱ πλαγκταὶ πέτραι ἐσεραβήσαν εἰς τοὺς τόπους τῶν· ἡ φιλόπατος Σκύλλα ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸ σπήλαιόν τῆς· ὁ δὲ θαλάσσιος τυφῶν τῆς Χάρυδιδος δὲν ἦτον πλέον ἐπικίνδυνος εἰς τοὺς δοκίμους θαλασσοπόρους, καὶ τελευταῖον ἡ μνήμη τῶν ἔμεινε μόνον εἰς τὰς βιβλιοθήκας τῆς Ὀδυσσειας. Μετὰ παρελευσιν δὲ πολλοῦ χρόνου, οἱ Ἕλληνες, οἵτινες ἀρχισαν νὰ ἐκτείνωσι τὰς ἀποικίας τῶν καὶ εἰς τοὺς δυτικούς αἰγιαλοὺς τῆς Ἰταλίας, εἰς τὴν πρὸς τούτους θαλασσοπορείαν ἔπρεπεν ἀναγκαίως νὰ διαπερῶσι τὸν πορθμὸν τῆς Μεσσηνίας, ἔνθα ἀπαντοῦσαν ὄχι μόνον δυσκολίας, ἀλλὰ καὶ κινδύνους, ὁποίους καὶ τὴν σήμερον δοκιμάζουσι τὰ μικρὰ πλοῖα, ἔσα διαπλέουσιν αὐτὸν (3). Οἱ πρώτοι θαλασσοπόροι, οἵτινες ἐδοκίμασαν ἐκεῖ ναυάγιον, ὑπέλαβαν τινὰς τρομακτικὸς τόπους ὡς τὴν Σκύλλαν καὶ Χάρυδιν τοῦ Ὀμήρου. Ἡ περὶ αὐτῶν γῆμη διεδόθη, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐγενεῖν πάγκοιρος, ὥστε αἱ εὐκολόπιστοι Ἕλληνες ἐχάρησαν, σοχαζόμενοι, ὅτι ἀνεκάλυψαν τὰ μυθολογικὰ τοῦ Βοσπόρου φάσματα· ὁ δὲ

(1) Ἴδε Ἠερδ. βιβ. IV. §. 85. — Ἀπολλ. Ἰνδίου ἀρχοναυτικὰ βιβ. I. σελ. 20. 59. 786. — Βαλερίου Φλάκκου ἔργων. IV. σελ. 561. —

(2) Ἴδε Διωνυσίου III σελ. 420. —

(3) Ἴδε Geographie physique de la mer noire et de la Méditerranée par Durrou de la Maille, fils. pages. 342. 343. 346. 358.

καιρός και τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου ἐπεξεβίωσαν εἰς αὐτοὺς τοὺς τόπους ἐξ ἐπιπολαίων σχέσεων τὰς ἀρχαιοτάτας προσφυεῖς ὀνομασίας, καὶ παρέδωκαν αὐτὰς εἰς τοὺς μεταγενεστέρους. —

Ἴδου κατὰ τὴν γνώμην μου ἡ μόνη αἰτία, διὰ τὴν ὅποσον ἐγένετο ὁ μετατοπισμὸς τῆς Σκύλλης καὶ Χάρυδδος εἰς τὸν περὶ τὴν τῆς Μεσσηνίας. Ἀλλὰ τὸ εὐρύχωρον πλάτος του, ὅπου ἡ ὄρασις δὲν ἠμπεροῦσε νὰ ἀπατηθῆ εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῶν εἰρημένων Συμπληγάδων ἢ πλανήτων, ἀν' ἐκεῖ ὑπῆρχεν, ἠνάγκασε τοὺς φίλους τῶν Ὀμύθων Ἕλληνας νὰ τὰς ἀφῆσωσιν εἰς τὸν πρωτύτερον τόπον κατὰ τὴν ἐκ τοῦ Θρακικοῦ Βοσπόρου εἰσόδου εἰς τὴν μαύρην θάλασσαν· ἐκ δὲ τούτου παρέκυψεν ἡ διαίρεσις αὐτῶν τῶν τόπων, οἱ ὅποιοι ἀπὸ τοῦ πατέρα τῆς ποιήσεως Ὀμηρον εἶναι ἐνωμένοι (1).

Ἀποδείξας τὴν τόπον φανεράν τῶν μεταγενεστέρων συγγραφέων μὲ τὴν παράδοσιν τοῦ Ὀμήρου ἀκατάλληλόν, καὶ διορίσας εἰς τὴν Σκύλλαν καὶ Χάρυδδιν τὴν πρωτύτεριν καὶ ἀληθινῶν τοποθεσίαν, συμπεραίνω εὐλόγως, ὅτι ὁ Ὀδυσσεύς, ἐπιστρέψας ἀπὸ τὴν Κίρκην εἰς Ἴθάκην, ἀφ' οὗ διεπλευσε τὰς πλαγκτὰς πέτρας τοῦ Βοσπόρου, καὶ μετὰ τὸ ναυαγίου του ἐπέβη καὶ δεύτερον εἰς αὐτὰς ἀπὸ τὴν τρικυμίαν, ἐπρέπεν ἐξ ἅπαντος νὰ εὐρεθῆ πάλιν εἰς τὴν μαύρην θάλασσαν, καὶ ἀναμφιβόλως ἐκεῖ, ὅπου καὶ ἂν ἦναι, ἐβρίθη εἰς τὸν αἰγιαλὸν τῆς Ἄγυγίας νήσου, κατοικοιουμένης ἀπὸ τὴν Καλυψῶ.

Δευτέρα τὴν αὐτὴν ἀλήθειαν ἐπιβεβαιώσασα περίστασις εἶναι ἡ διηγησις τοῦ Ὀδυσσεὺς εἰς τὰ οἰκήματα τῆς Κίρκης, ἀδελφῆς Αἴητος, τοῦ βασιλέως τῆς Κολχίδος. Οἱ συγγενεῖς διὰ τὰς τότε δυσκόλους θαλασσοπολίτας ἐπρέπεν ἀναγκαστικῶς νὰ κατοικῶσιν εἰς γειτονίαν πρὸς ἀλλήλους. Ἐτι δὲ καὶ ὁ Ὀμηρος διορίζει τὴν τοποθεσίαν τῆς νήσου ταύτης ἐκεῖ, ὅπου ἦσαν ἡ αἰκία καὶ οἱ χοροὶ τῆς Ἥους καὶ ἡ ἀνατολὴ τοῦ Ἥλιου (2). Ὁ διορισμὸς οὗτος καὶ μόνος δὲν συγχωρεῖ πλέον νὰ υποθέταμεν τὴν κατοικίαν τῆς Κίρκης εἰς τὸν δυτικὸν αἰ-

(1) Ἴδε Ὀδυσ. XII στίχ. 61. 75. 85. 101. 104. 235. — XXIII. στίχ. 326. 327. —

(2) Ἴδε Ὀδυσ. XII στίχ. 3. 4.

γιαλὸν τῆς Ἰταλίας, ἀσάυτως καὶ τὴν κατοικίαν τῶν Κυκλώπων τοῦ Αἰολικοῦ νησίου καὶ τὴν τῶν Λαιριγόνων, ἀπὸ τοὺς ὅποιους ἦλθεν ὁ Ὀδυσσεύς εἰς τὴν Κίρκην.

Τρίτη πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἀποβλέπουσα περίστασις φαίνεται εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ ἔθνους τῶν σκότει καὶ νεφέλη κεκαλυμμένων Κιμμερίων (1), εἰς τὰ ὅρια τῶν ὅποιων ὑπῆγεν ὁ Ὀδυσσεύς, ἐρχόμενος ἀπὸ τὴν νῆσον τῆς Κίρκης, διὰ νὰ ἀνακαλέσῃ τὰς σκιάς ἀπὸ τὸ Βασίλειον τοῦ Πλούτωνος. καὶ νὰ τὰς συντύχῃ. — Οἱ βασιμῶτεροι Κριτικοὶ εἶδαν, ὅτι ἡ περιγραφὴ τούτου τοῦ μέρους, γενομένη μετὰ ποιητικῆς ὑπερβολῆς, αἰνιττεται μ' ὅλον τούτο τόποντινα βορείου ὑπεράνω τῆς μαύρης θαλάσσης κείμενον· ὅθεν ἀποβαίνει πάντῃ ἀκατάλληλον τὸ ὅποσον διίσχυρίζονται τινες ν' ἀποδείξωσιν, ὅτι αὐτὸς ὁ τόπος ἦτον εἰς τοὺς δυτικούς αἰγιαλοὺς τῆς Ἰταλίας. Ὁ Ὀμηρος τὸν περιγράφει κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον (2).

„Ὀλην τὴν ἡμέραν ἐπλέαμεν, ὑπὸ σφοδροῦ ἀνέμου ὀρητικῶς φερόμενοι· τελευτάτου ὁ ἥλιος ἔδυσσε, καὶ σκότος ἐκάλυψε τὰ πάντα. Τότε τὸ πλοῖόν μας ἐβῆσεν εἰς τὰ πέρατα τοῦ βαθυβύθου ὠκεανοῦ. Ἐκεῖ δὲ ἦτον τῶν Κιμμερίων τὸ ἔθνος καὶ ἡ πόλις, ἀπὸ σκότος καὶ μαῦρα σύννεφα κεκαλυμμένοι· οὐδέποτε φωτίζει ἐκεῖ μὲ τὰ ἀκτίνιας του ὁ ἥλιος, οὔτε ἔταν ἀνατέλλῃ, οὔτε ὅταν δύῃ· ἀλλὰ πάντοτε κατέχονται οἱ δυσχεεῖς οὗτοι ἄνθρωποι ἀπ' ὀλεθρίαν νύκτα“.

Ὁ διακριτικὸς ἐξερευνητὴς τῆς ἀληθείας βλέπει κατὰ πρώτην προσβολὴν πόσον ἀκατάλληλος εἶναι ἡ περιγραφὴ αὐτῆ μὲ τοὺς δυτικούς αἰγιαλοὺς τῆς Ἰταλίας, καὶ μὲ τὴν χώραν τῆς Καμπανίας, ὅπου εὐρίσκεται ἢ ἀπὸ τὸ ἀκρατήριον Κίρκειον ὡς ἐκατὸν βέρσια ἀπέχουσα λίμνη Ἀβέρνη. Ἡ ἀβεβαίότης τῶν συγγραφέων, ὑποθετότων πλησίον ἐκείνης τὴν κατοικίαν τῶν σκιάων, μὲ τὰς ὅποιαις ἐσύντυχεν ὁ Ὀδυσσεύς, πρέπει ἐξ ἅπαντος νὰ φανῆ, καὶ νὰ καταπλήξῃ καθένα, μὴ προκατειλημμένου ἄνθρωπον· μάλιστα δὲ ὅταν προσεθῆ καὶ τούτο, ὅτι ἡ Σικελία αὐτὴ ἦτον εἰς τὸν Ὀμηρον ἀναμφιβό-

(1) Ἴδε Ἠρόδ. βιβ. IV. §. 12. —

(2) Ἴδε Ὀδυσ. XI. στίχ. 11 ἕως 19. —

λας γνωσὴ ὑπὸ τὸ κύριον ὄνομά της (1), καὶ ὅτι αὐτὸς, καθὼς ἔπεται, δὲν ἠμποροῦσε νὰ διορίζη εἰς τοὺς ἀνατολικοὺς αἰγιαλοὺς τῆς Ἰταλίας, ἀντικρὺς ἐκείνης κειμένουσ, τὴν κατοικίαν τοῦ ἀπὸ παντοτεινὸν σκότος κεκαλυμμένου ἔθνους.

Τελευταῖον, τετάρτη καὶ ἡ πλεον ἀξιόλογος περίεσσις, ἀποδείχουσα ὡς βεβαίαι τὰς περιπλανήσεις τοῦ Ὀδυσσεῶσ εἰς τὰ ὄρια τῆς μαύρης θαλάσσης, πιζοποιεῖται ἀπὸ τὴν τοπικὴν θέσιν τῆς Φαιακίας, ὅπου, χωρὶς νὰ διαπλεύσῃ τὴν Σκύλλαν καὶ Χάρυβδιν, ἐφέρεθ' αὐτὸς ἀπὸ τὴν τρικυμίαν. — Ἀπὸ πολλὰ χωρία τῆς Ὀδυσσεῆσ φαίνεται, ὅτι αὐτὸς ὁ τόπος ἦτον πολλὰ μακρὰν ἀπὸ τὴν Ἰθάκην (2), καὶ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὅτι κατέλου δὲν ἔμπορεῖ τις νὰ τὸν ὑποθέσῃ εἰς τὴν νῆσον τῆς Κερκύρας, τῶν νῦν Κορκῶν, καθὼς ὅλοι οἱ σχολιασαὶ τοῦ ποιήματος σχεδὸν ὁμοφώνως τὸ βεβαίουνον. —

Πρὸς ἀναίρεσιν τῆς γνώμης των ἐκβέτω τοὺς λόγους τῆς Ναυσικίας, θυγατρὸς τοῦ Ἀλκινόου, βασιλέωσ τῶν Φαιάκων. Ὅτε πρῶτον ἐφάνη ἐκεῖ ὁ Ὀδυσσεύς, αὐτὴ λέγει πρὸς τὴν τρομαγμένην συνοδίαν της (3).

„Σταθῆτε! ποῦ φεύγετε, βλέπευσαι τὸν ἄνθρωπον τοῦτον; ἢ τὸν φοχάζεσθε ἐχθρόν μας; ἀλλ' ἀκόμη δὲν εὔρεθ' ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον, οὐδὲ θελεῖ εὔρεθ' ἄποτε τόνου τολμηρός, ὥστε νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν γῆν τῶν Φαιάκων, φέρου πόλεμον· διότι εἴμεθα ἀγαπητοὶ εἰς τοὺς ἀθανάτους· κατοικηθῆμεν μακρὰν καὶ χωρισμένοι ἀπ' ὅλους, εἰς τὸ μέσον πλουνημίνου πόντου, εἰς τὰ ἔσχατα τῆς γῆσ· οὐδ' ἄλλοσ τις ἀπὸ τοὺς θεητοὺς δὲν ἔχει πρὸς ἡμᾶς ἐπιμιξίαν“.

Ἐμποροῦν ἀράγε οἱ λόγοι οὗτοι νὰ ἀναφερθῶσιν ὅπωσ οὔν εἰς τὴν νῆσον τῶν Κορκῶν, τὴν ὁποίαν χωρίζει ἀπὸ τὴν σερειὰν γῆν καὶ ἀπὸ τὴν πολλὰ γνωσὴν εἰς τὸν Ὅμηρον Θεσπρωτίαν (4) μόνον ἕνασ σενὸσ πορθμός;

Πλὴν ἴσως ἀντεῖκασιν οἱ κριτικοὶ, ὅτι ὁ Ὀδυσσεύς, ἀπὸ τὴν Φαιακίαν πλέων, εἰς μίαν νύκτα ἐφθασεν εἰς τὴν Ἰθάκην· Ἀλλ' εἰς τοῦτο ἀποκρίνομαι, ὅτι μὲ τοιαῦτα ταχύτα-

(1) Ἴδε Ὀδυσ. XX. εἰχ. 383, XXIY. εἰχ. 211. 366. 369. —

(2) — — IX. εἰχ. 18. —

(3) — — VI. εἰχ. 199. 205. —

(4) — — XIY. εἰχ. 315. — XIX. εἰχ. 271. 287. — 293. —

τα πλοῖα, ὅποια λέγει ὁ Ἀλκίνοοσ τὰ Φαιακία, δὲν εἶναι ὀλοτελωὺς δύσκολον νὰ διαπλεύσῃ τις ἐντὸς ὀλίγου μέγα διάστημα. — „Εἰπέμε, λέγει αὐτὸς πρὸς τὸν Ὀδυσσεῖα (1), πόθεν εἶσαι; ποῖον εἶναι τὸ ἔθνοσ σου, καὶ τίς ἢ πατρικὴ σου πόλις; διὰ νὰ σὲ ὑπάγωσιν ἐκεῖ τὰ ἐπιτυχαίνοντα τῶν ἀνθρώπων τοὺς σκοποὺς πλοῖά μου· διότι οἱ Φαίαικεσ οὔτε κυβερνήτασ ἔχουν, οὔτε πηδάλια, καθὼς τ' ἄλλα πλοῖα· ἀλλ' αὐτὰ κατανουοῦν ἀφ' ἑαυτῶν τοὺς σκοποὺς καὶ τοὺς φοχασμέσ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐξεύρουσιν ὄλων τῶν ἀνθρώπων καὶ πόλιεσ καὶ καρποφόρουσ ἀγρούσ. Ἄν καὶ εἰς τὸ σκότοσ, καὶ εἰς τὴν κακοκαιρίαν, τύχασιν, αὐταὶ διαπερῶσι ταχύτατα τὰ βῆθη τῆς θαλάσσης, καὶ ποτε δὲν ἔχουσι φόβον μήτε νὰ βλαφθῶσιν, μήτε ν' ἀπολεσθῶσιν“.

(2) Διὰ τὴν ἀναχωρήσιν σου θέλω διατάξει αὔριον τὰ χρειῶδη, ὡσ θελεῖσ ἰδεῖ. Καὶ σύ μεν τώρα ἀναπνοῦ καὶ κοιμοῦ ἤσυχα· οἱ δὲ κωπηλάται, καιρόν λαβόντεσ, θέλουσ σε φέροι ἀσφαλῶσ εἰς τὴν πατρίδα σου, εἰς τὴν οἰκίαν σου, ἢ ὅπου σ' ἀρέσῃ, καὶ εἴναι ἦναι πολὺ μακρότερα ἀπὸ τὴν Ἑβφοίαν, ἢ ὅποια πρέπει νὰ ἦναι μακρὰν, καθὼς τὸ λέγουσ ὅτοι τὴν εἶδαν ἀπὸ τοὺς ἐδικούσ μας, ὅτε ἔφεραν τὸν ξανθὸν Ῥαδάμανθον νὰ ἴδῃ τὸν Τιτυδὸν, τὸν ἰδὸν τῆς γῆσ· αὐτοὶ ἐφθασαν ἐκεῖ τότε, ἐτελείωσαν τὸν δρόμον των χωρὶς κόπου, καὶ κείνην τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἐπέστρεψαν εἰς τὰσ οἰκίασ των“.

Μὲ τόνου θουμάσια πλεῖα ἠμποροῦσαν ὁ Ὀδυσσεύς νὰ περάσῃ ἀκινδύωσ τὴν Σκύλλαν καὶ Χάρυβδιν, καὶ εἰς μίαν νύκτα νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του. — Ἡ ἐπίνοια αὐτῆ ἦτον μάλιχα καὶ εἰς τὸν ποιητὴν αὐτὸν ἀναγκαία, διὰ ν' ἀποφύγη τὴν ἐκ δευτέρου περιγραφὴν τῶν αὐτῶν τούτων ἀντικειμένων, καὶ διὰ νὰ φθάσῃ σύνωρα τὸν σκοπό του, τὴν λύσιν λέγω τῆς διηγήσέωσ του.

Ἡ εἰς ταύτην τὴν ἀλήθειαν πεποιθισὶσ καὶ ἡ σύγκρισισ τῶν ἐκ τῆς Ὀδυσσεῆσ παραδόσεων, ὅσασ ἀνωτέρω ἀνεφερα, μ' ἐσερέωσαν εἰς τὴν γνώμην, ὅτι αἱ περιπλανήσεῖσ τοῦ Ὀδυσσεῶσ πρέπει νὰ ἔχωσιν τὸν τόπου των εἰς τὰ περίξ τῆς μαύρης θαλάσσης. — Ἐπομένωσ λοιπόν κατὰ τὴν ἐκ τοῦ

(1) Ἴδε Ὀδυσ. VIII. εἰχ. 555 ὡσ 563. —

(2) — — VII. εἰχ. 317 — 326. —

Θρακικοῦ Βοσπόρου εἰσοδὸν εἰς ταύτην, σιμὰ εἰς τὰς κυανᾶς πέτρας, πλάνητας ἢ Συμπληγάδας, εὐρηκα τὴν Σκύλλαν καὶ Χάρυβδιν ἐν τῷ πορθμῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. — Τὸ κατοικητήριον τῆς Κίρκης κατὰ τὴν γυνώμην μου ἦτον εἰς τὸν αἰγιαλὸν τῆς Μαιώτιδος λίμνης, τῆς νῦν Ἀζοβικῆς θαλάσσης, εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Λία, τοῦ ὁποίου τὴν ὄνομασίαν, ὡς φαίνεται, μετέφερον ἡ Κίρκη ἀπὸ τὴν πατρίδα τῆς, ἀφ' οὗ ὑπανδρεύθη τὸν Βασιλέα τῆς Σαρματίας. — Τῶν Κιμμέριων, περὶ τῶν ὁποίων πολλὰ μυθολογοῦνται, ἐδιώρισα τὴν κατοικίαν εἰς τὰ βόρεια μέρη πέριξ τῆς μαύρης θαλάσσης, πλησίον τοῦ κόλπου ὀνομαζομένου παλαιῶθεν Νεκροπόλιν. Τὴν δὲ μητρόπολιν τῶν Φαιάκων μὲ τὸν διπλοῦν λιμένα τῆς καὶ μὲ τὸ ἀπολιωμένον πλοῖον εὐρηκα εἰς τὸν μεσημβρινὸν αἰγιαλὸν τῆς Ταυρίδος, σιμὰ τῆς νῦν κοιλάδος Ὀτούζης. —

Παρασιωπῶν ἔσους ἄλλους τόπους μικροῦ λόγου ἀξίους παρενεῖραι ὁ Ὅμηρος, καὶ δὲν ἀναφέρει τόσον ἄρισμένως, περιμένα νὰ ἴδω ὅποιαν κρίσιν μέλλουσιν οἱ πεπαιδευμένοι ἀναγνώσται νὰ κάμωσι περὶ τῶν κυριωτέρων τούτων εἰκασιῶν μου περὶ αὐτοῦ τοῦ περιεργείας ἀξίου ἀντικειμένου. — Δὲν μὲ λαυθάνει, ὅτι πολλὰς ἀντιρήσεις ἐμπορεῖν οἱ κριτικοὶ νὰ μὲ ἀντιπροτείνωσιν, ἐπισηριζόμενοι ὅχι μόνον εἰς τὰς παραδόσεις τῶν παλαιῶν ἐνδόξων συγγραφέων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς μαρτυρίας, ὅσας ἐκ τῆς Ὀδυσσεΐας αὐτῆς δύναται νὰ λάβωσι· καὶ διὰ τοῦτο προηγουμένως πρέπει εἰς τοὺς αὐτογνώμονας ἐξερευνητὰς τῆς ἀληθείας νὰ ἐνθυμίσω, ὅτι εἰς τὸ ἔξοχον τοῦτο ποίημα εἶναι πλήθος χωρίων ὑποβολιμαίων, τὰ ὅποια ἐπισηρίχθησαν, ἀφ' οὗ ἡ Σκύλλα καὶ ἡ Χάρυβδις μετατοπίσθησαν εἰς τὸν πορθμὸν τῆς Μεσσηνίας. — Ὁ μετατοπισμὸς οὗτος ἔδωκεν ἀφορμὴν καὶ εἰς ἄλλους πολλοὺς παραπλησίους· διότι, διὰ νὰ συναρμολογήσῃ τὰς παραδόσεις τοῦ πατρὸς τῆς ποιήσεως, εὐρέθησαν εὐφυεῖς τινες ἄνδρες, οἵτινες εἰς τοὺς γειτνιαζοντας μὲ τὴν Σκύλλαν καὶ Χάρυβδιν τόπους ἄρχισαν νὰ διδάσιν ὀνομασίας, καταλλήλους μὲ τοὺς εἰς τὴν Ὀδύσειαν ἀναφερομένους· ὁ δὲ παντεξούσιος χρόνος τὰς ἐπεκύρωσε διὰ πάντα. — Τότε δὴ τότε ἡ Σικελία, ἣτις ἦτον εἰς τὸν Ὅμηρον γινωσκῆ ὑπ' αὐτὸ τὸ κύριον ὄνομά τῆς (1),

(1) Ἴδου Ὀδυσ. XX. σὺ. 583. — XXIV. σὺ. 211. 366. 389.

μετεμορφώθη εἰς Θρινακίαν, καὶ ἔγενε πατρίς τῶν Κυκλάδων (1), συμμόρφων μὲ τοὺς βορείους Ἀρμάσπας. Οἱ μεσημέριοι Κιμμέριοι (2), μετεφυτεύθησαν εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Ἰταλίας· κατόπι δὲ τούτων (3), ὡς πιθανόν, καὶ ἡ ἀδελφὴ τοῦ Βασιλέως τῆς Κολχίδος, Κίρκη, εἰς τὸ νῦν Κιρκαῖον ἀκρατήριον. — Οἱ ἄνεμοι ἐφυσούσαν, ὅπουθεν ἤβελαν οἱ διορθῶται τῆς Ὀδυσσεΐας, καὶ οἱ οὐράνιοι φασήρες αὐτοὶ μετεκινούντο κατὰ τὴν παντοδύναμον αὐτῶν θελήσιν· μ' ἐνα λόγον, ὅλον τὸ κακὸν προῆλθεν ἀπὸ τὸν μετατοπισμὸν τῶν περιδοθέντων χωρῶν τῆς Σκύλλης καὶ Χάρυβδος. Διὸ συντόμως παρακάλω τοὺς πεπαιδευμένους ἀναγνώσται καὶ κριτικούς μου νὰ σφάξωσι τὴν προσοχήν των ἐπ' αὐτὸ τὸ ἀξιολογώτατον ἀντικείμενον, νὰ τὸ ἐξετάσωσιν ἐπ' ἀκριβῆς, καὶ τότε μόνον νὰ μὲ καταδικάσωσιν ἀποκρισιακῶς, ὅταν ἀποδείχῃ, ὅτι ὁ Ὅμηρος δὲν ἤνωσε τὸν τόπον τῶν πλανήτων ἢ Συμπληγάδων μὲ τὸ σπήλαιον τῆς φιλαρπάγου Σκύλλης καὶ μὲ τὸν φθοροποιὸν τυφῶνα τῆς Χάρυβδος. —

Τελειῶνα τὴν ἐκθεσιν ταύτην, εὐλακρινῶς εὐχόμενος, ὅπως αἱ τολμηρὰ συζητήσεις μου λάβωσιν ἀπὸ τοὺς πεπαιδευμένους ἀναγνώσται μου εὐνοϊκὴν ὑποδοχήν, καὶ ὁ νεωτερισμὸς τῶν προβλημάτων μου μὴ νομισθῇ ἀνεξετάσας, ὡς σφελῆτης ἀνθρώπου, θέλοντος μόνον νὰ διαφέρῃ ἀπ' ἄλλους μὲ τὸ ἔχαισιον τῶν κρονημάτων του. — Τολμῶ νὰ πιστοποιήσω, ὅτι μόνη ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ ἀνακαλύψω τὴν ἀλήθειαν μ' ἐνέπνευσε τὸ τόσον τολμηρὸν ἐπιχείρημα, καὶ ὅτι, συναισθανόμενος τὰ σενὰ ὅρια τῶν γνώσεων μου καὶ τὸ ἐνδεχόμενον τοῦ νὰ σφάλλω, ὡς ἕκαστος ἄλλος, εἰς αὐτοῦς μου τοὺς συλλογισμούς, θέλω δεχθῆ μετ' εὐγνωμοσύνης καὶ εὐλαθείας πᾶσαν ἐπιεικῆ ἀντιρήσιν κατὰ τῆς προκειμένης γνώμης μου. — Οἱ φίλοι τῶν ἐπισημῶν καὶ τῶν λόγων πρέπει νὰ συζητήσωσι μίαν ὀμογένειαν, καὶ ἀδελφικῶς νὰ συμβουλώσιν ἀλλήλους εἰς τὰς ἐξερευνήσεις τῆς ἀληθείας, ἢ εἰς τὰς πρὸς τὸ σκοπούμενον καλὸν συζητήσεις των. — Ἴδου ἡ συγγραφικὴ μου ἐξο-

(1) Ἴδου Ὀδυσ. XI. σὺ. 106. — XII. σὺ. 127. — XIII. σὺ. 275.

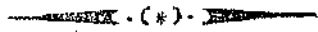
(2) Ἴδου Ἡρόδ. Βιβ. III. §. 96. — Βιβ. IV. §. 13. 27.

(3) — — Βιβ. IV. §. 12. —

μολόγησις, τῆς ὁποίας τὴν εἰλικρίνειαν ὡς ἀποδείχων ἐνόμιζον πάντοτε καὶ θεῶν νομίζει ὡς ἱερὸν καὶ ἀφευδῆ κανόνα μου. —

Ὁ συνθέτης Βασίλειος Καπυζης.

Μεταφράσθη ἀπὸ τὸν 38. ἀριθ. τοῦ 1819. τῆς Ἑρῶσι-
κῆς ἐφημερίδος, ἐπιγραφομένης „Ὁ ἦθος τῆς πατρίδος“.

(Ἀκολουθία τῶν ἐν τῷ 24. Ἀρ. τοῦ Α. Ἑρῶσι, ἔτους 1819.)

Ζ Η Τ Η Μ Α Γ.

Ἐγίνεν ἡ ἐκλογὴ ὀρθῶς καὶ δικαίως;

Ἐὰν τὸ κρίνειν ἀπλῶς ἦναι καθ' ἑαυτὸ δύσκολον, τὸ κρίνειν περὶ φράσεως καὶ καλλιπείας γίνεται πολὺ δυσκολώ-
τερον. „Ἡ τῶν λόγων κρίσις πολλῆς πείρας τελευταίου ἐπι-
„γέννημα“, λέγει ὁ δεξιώτατος κριτὴς Λογγίνος. Ἡ δυσκο-
λία γίνεται σχεδὸν ἀνεκέρδλητος, καὶ ἰκανὴ ὡς ἀποτρέψῃ
καθένα τοῦ ἐγχειρήματος, ὅταν πρόκειται νὰ κριθῶσιν ἄλλοι
κριταὶ, καὶ κριταὶ τοιοῦτοι, ὡς ὁ Ἀριστοφάνης καὶ Ἀρίσταρχος,
περὶ τοιούτων δυσλήπτων πραγμάτων, εἰς τόσων χρόνων διά-
στασιν, εἰς τόσων ἰκανῶν μαρτυριῶν ἔλλειψιν, καὶ εἰς τόσας
ἄλλας πολυαριθμοὺς δυσκολίας. Ἐν ἐκ τῶν δύο εἰς τοιαύτην
περίστασιν πρέπει νὰ κάμῃ ὁ ἄνθρωπος, ἢ νὰ παραιτήσῃ τὸ ἔρ-
γον παντάπασιν, ἢ, εἰάν ἦναι χρεία, νὰ πράξῃ ὅ,τι ἢ χρεία
ἀπαιτῆ, ὑποβάλλων ὁμως εἰς τοὺς ἐπιτηθεῖους καὶ δεξιούς
κριτὰς τὴν γνώμην του, καὶ γυμνάζων οὕτως ὑπὸ τὴν ὀδη-
γίαν των τὸ κριτήριόν του. Εἰς τὴν παρῶσιν περίστασιν μόνου
μετὰ τοιαύτην σκέψιν ἐφάνη ὅτι τὸ λεγόμενον „Ioniaro licet“
δὲν ἠθελεν εἶσθαι ἀμαρτήματα ἀσυγχώρητον· καὶ εἶπε ὁ τοιοῦ-
τος σοφισμὸς νὰ ἀβασίωσῃ τὸ δειλὸν τοῦτο πρῶτον δοκίμιον.

Ἴνα ἀποφασισθῆ εἰάν ἔκαμαν τὴν ἐκλογὴν ὀρθῶς, πρέ-
πει νὰ ἐξετασθῆ πρῶτον, εἰάν ἦσαν εἰς κατάστασιν νὰ τὴν κά-
μνωσι· διὰ τοῦτο λοιπὸν, πρὸς περισσοτέραν εὐκολίαν, διαι-
ρεῖται τὸ παρὸν ζήτημα εἰς πέντε ἐρωτήματα τὰ ἑξῆς. α. Ἐὰν
οἱ ἐκτιμηταὶ τῆς Ἑλληνικῆς Καλλιπείας ἦσαν εἰς τόπον ἐπι-
τήδειον; β. Ἐὰν εἰς καιρὸν ἀρμόδιον; γ. Ἐὰν, ὡς Γραμμα-
τικοὶ θεωρούμενοι, ἦσαν προσήκουτες κριταὶ ποιητῶν καὶ φι-

λοσόφων; δ. Ἐὰν, ἀτομικῶς θεωρούμενοι, ἦσαν αὐτοὶ προ-
τιμότεροι τῶν ἄλλων Γραμματικῶν; ε. Ἐὰν δὲν ἔγινεν ἀ-
σπίκτως εἰς τὴν ἐκλογὴν.

α. Περὶ μὲν τοῦ τόπου, ἢ τότε κατάστασις τῶν Ἑλλη-
νικῶν φαίνεται νὰ μαρτυρῆ τρανῶς, ὅτι οὐδὲ εἰς τὴν κυρίως,
οὐδὲ εἰς τὴν Ἀσιατικὴν, οὐδὲ εἰς τὴν ἐν Ἰταλίᾳ Μεγάλῃν
Ἑλλάδα, οὐδὲ εἰς τὰς ἀπανταχοῦ σκορπισμένας παλαιὰς καὶ
νεωτέρας Ἑλληνικὰς ἀποικίας εὕρισκτο μέρος πρὸς τοιοῦτον
σκοπὸν προσφύεσκον τῆς ἐν Αἰγύπτῳ Ἀλεξανδρείας. Ἐὰν εἰς
τούς ξένους μεγάλη τιμὴ ἐνομίζετο τὸ νὰ σπουδάσωσιν εἰς
τὴν Ἀλεξανδρείαν, οὔτε πρόληψις, οὔτε καταφρόνησις τῶν
ἄλλων πόλεων, ἀλλ' ἢ ἀληθινὴ ἐκτίμησις τῶν τότε πραγ-
μάτων ἦτον αὐτό. Ἡ ὀνομαστὴ αὕτη μεγαλόπολις ἦτον προερισμέ-
νη νὰ μοναρχήσῃ ἀρκετοὺς χρόνους εἰς τὴν παιδείαν καὶ εἰς τὸ
ἐμπόριον, ὡς ὁ κτίτωρ τῆς ἡγεμονεύουσα κατὰ πάντα εἰς μέγα
μέρος τῆς τότε γνωστῆς οἰκουμένης. Καὶ εἰάν ἢ ὑπὸ τῶν πρα-
τωτικῶν Πτολεμαίων συσταθῆσα σχολὴ τῆς Ἀλεξανδρείας, μ'
ἔβλον ὅτι δὲν ἔκαμαν ἴσους ἀναλόγους μὲ τὴν ἐξ ἐπιθετικῆς
τῶν βασιλείων προκοπῆς, ἐξέτεινε ὁμως τὴν ἰσχύνην (influ-
ence) καὶ εἰς τῆς σημερινῆς Εὐρώπης τὴν παιδείαν· ἀναντιρ-
ρήτου εἶναι ὅτι καὶ τότε ἡ παιδεία καθόλου ἠθέλε λάβει ἄλλην διεύ-
θυνσιν ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου Ἀριστέλους τὸν ἐνδοξὸν μαθητὴν,
καὶ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου ὅλου ἠθέλαν ἔχει τῶρα ἄλλην
μορφήν, εἰάν ὁ πρόωρος θάνατος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀφίεναι τὰ
πάντα εἰς ταραχὴν, δὲν ἔδιδεν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν εἰς τὴν δε-
σποτικὴν Ῥώμην νὰ κατορθώσῃ τὴν προμελετημένην κοσμοκρα-
τίαν τῆς. Ἀλλ' ἦσαν καὶ τὰ τῆς Ῥώμης, ὡς καὶ τὰ τῆς Ἀλε-
ξανδρείας, ἄλλως διωρισμένα, καὶ τὰ πράγματα ἔπρεπε νὰ
πρέξωσι τὸν ἀνοιχθέντα εἰς αὐτὰ δρόμον.

Οἱ φιλόμουσοι Πτολεμαῖοι, κληρονομήσαντες τὴν ἀρετὴν
τῆς φιλομαθείας ἀπὸ τὸν φιλομαθέστατον Ἀλεξάνδρον, οὐδὲ
κόπους οὐδὲ δαπάνην ἐφείδοντο ἵνα ἐνισχύσωσι τὴν παιδείαν
παντοιοτρόπως, ἔχοντες εἰς τοῦτο παντοτινὴν ἀμύλλαν μὲ
τούς βασιλεῖς τῆς Περγᾶμου. Τίς ἦτον ὁ χαρακτὴρ τῶν Πτο-
λεμαίων κατὰ τὰ ἄλλα, δὲν εἶναι τῆς παρούσης ὑποθέσεως·
μόνον ὅσον ἀφορᾷ τὸν πρὸς τὰ γράμματα ζήλόν των θεωρεῖ-
ται ἐνταῦθα· καὶ τοιοῦτος ζήλος διέβαινε κατὰ κληρονομίαν
ἐκ τῶν πρώτων εἰς τοὺς δευτέρους, ὡς φιλοισμὸς τοῦ βασιλι-

κοῦ θρόνου. Ἐάν δὲ εἰς τόσον διάστημα χρόνων, καὶ εἰς τόσον μακρὰν διαδοχὴν βασιλείων, ἐπροσάτευσαν τινὲς ἐξ αὐτῶν βιβλιοθήκας καὶ γράμματα, ἀπὸ ἄλλα μᾶλλον αἰτία, παρὰ ἀπὸ ἀληθινῆν φιλομαθείαν, καὶ βέβαιον ἐάν εὐρεθῆ, ὡς τινὲς συμπεραίνουσιν, οὔτε παράξενον εἶναι, οὔτε εἰς τὸν ἐδικούμας σκοπὸν βλάπτει. Ἐξω αἰτίων ἢ φιλομαθεία, ἢ φιλοδοξία, ἢ ἄλλο τι μυσικώτερον, βέβαιον εἶναι ὅτι ἀφοῦ ἐσυστάθῃ ἢ Ἀλεξανδρινῆ Σχολῇ, ποτὲ μὲν μᾶλλον, ποτὲ δὲ ἦντον; ἀδιακόπως ὁμῶς ἤκμασεν εἰς πολλῶν χρόνων διάστημα· καὶ ἐν ᾧ οἱ διάδοχοι τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπολεμοῦντο συνεχῶς μὲ τρόπου σκληρὸν, ἀφίαν τὴν φερώνυμον αὐτοῦ πόλιν ἠσυχον καταγώγιον τῶν Μουσῶν, ὡς νὰ ἐπέσοντο τοῦ κτίτορός τῆς τὸ ὄνομα. Ἡ κακία τοῦ Φύσκωνος εἶναι εἰς πάντας ἐκ τοῦ Ἀθηναίου γνωσῆ· ἀλλὰ τίς δὲν βλέπει ὅτι, ὅσα ἐλέγχουσι τὴν ἀνοησίαν τοῦ κικεῶς βασιλεύσαντος μαρτυροῦσι συγχρόνως τὴν ἀλήθειαν τῶν λεγομένων, ὅτι ἡ Ἀλεξάνδρεια ἦτον ἢ ἐξία τῆς τότε σοφίας, καὶ ὁ μόνος ἐπιτήδειος τόπος διὰ τὴν ἐκρίσιν καὶ ἐκλογὴν τῶν Ἑλληνικῶν συγγραμμάτων; „Οὐ γὰρ οἶδας ἰστροῦντα Μενεκλέα τὸν Βαρκαίου συγγραφεύα, ἔτι τε Ἄνδρωνα τὸν Ἀλεξάνδρεια, ὅτι Ἀλεξανδρεῖς „εἰσιν οἱ παιδεύσαντες πάντας τοὺς Ἑλληνας καὶ βαρβάρους, „ἐκλειπούσης ἤδη τῆς ἐγκυκλίου παιδείας, διὰ τὰς γενεάς „μείνας συνεχεῖς κινήσεις ἐν τῆς κατὰ τοὺς Ἀλεξάνδρου διαδοχῶς χρόνοις; Ἐγένετο οὖν ἀνανέωσις πάλιν παιδείας ἀπάσης κατὰ τὸν ἔβδομον βασιλεύσαντα, τὸν κυρίως ὑπὸ τῶν Ἀλεξανδρέων καλούμενον Κακεργέτην. Οὗτος γὰρ πολλοὺς τῶν Ἀλεξανδρέων ἀποσφάξας, οὐκ ὀλίγους δὲ καὶ φρυγιδεύσας τῶν κατὰ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐπιβησάντων ἐποίησε πλήρεις τῆς τε νήσου καὶ πόλεις ἀνδρῶν γραμματικῶν, φιλοσόφων, γεωμετρῶν, μουσικῶν, ζωγράφων, παιδοτριβῶν τε καὶ ἰατρῶν, καὶ ἄλλων πολλῶν τεχνιτῶν, οἱ διὰ τὸ πένεσθαι διδάσκοντες ἢ ἠπίσαντο, πολλοὺς κατασκεύασαν ἄνδρας ἐλλογιμούς“ (Ἀθῆν. Βιβ. τέταρτ. σελ. 184. ἐκδ. Κασσ.). Ἄλλ' ἢ μὲν καταδρομὴ αὕτη, ἐκτός ὅτι διήρκεσεν ὀλίγον καιρὸν, ἐγένε, κατὰ τὴν ἄνω μαρτυρίαν, ἐπὶ τοῦ ἔβδομου βασιλείως· τὴν δὲ ἐκ τοῦ πρώτου Ἰπτολεμίου μέχρις αὐτοῦ περιβαλθῆν τῆς παιδείας, καὶ ἐάν ἔλειπεν αἱ μαρτυρίαι τῶν συγχρόνων καὶ μεταγενεστέρων, τὸ πλῆθος τῶν σκορπι-

σθέντων εἰς τὴν Ἑλλάδα σοφῶν ἦτον ἱκανὸν νὰ τὴν μαρτυρήσῃ. Ὅποιοι ἐπιθυμῆ νὰ γνωρίσῃ ἀκριβέστερα ποίας ευκολίας καὶ πῶς βοήθηματα εἶχαν εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν οἱ ἀπανταχόθεν ἐκεῖ συβρέοντες σοφοί, εἰμπορεῖ μεταξύ τῶν ἄλλων νὰ ἀναγνώσῃ, ὡς συντομώτερον, τὸ ἄρθρον, Ἀλεξανδρινῆ Σχολῆ, εἰς τὸ ὡς δοκίμιον προεκδοθὲν τετράδιον τῆς, Καθόλου Ἐγκυκλοπαιδείας τῶν Ἐπισημῶν καὶ Τεχνῶν, ἐκδομένης ὑπὸ Ersch. καὶ Gruber, ἐν Λειψία, τὸ ὅποσον αὐτὸ ἄρθρον ἴσως μεταφασθὲν τυπωθῆ καὶ διὰ τοῦ Λ. Ἐ. Ἀλλὰ, διὰ νὰ παρατρέξωμεν τὰ ἄλλα, μόνον αἱ πλουσιώταται βιβλιοθήκαι, τῶν ὁποίων ἢ συσσεις εἶναι σύγχρονος σχεδὸν μὲ τὴν βασιλείαν τῶν Λαγιδῶν, ἦσαν ἱκαναὶ νὰ παραβαρύνωσι τοὺς Σέλωντας νὰ ἀναδεχθῶσιν ἔργον τοιοῦτου, ὅποσον ἢ ἐκλογὴ τῶν Ἑλληνικῶν συγγραμμάτων. Ὅχι μόνον τοὺς διαφόρους συγγραφεῖς καὶ ποιητὰς ἐπρομήθευαν εἰς αὐτοὺς ἢ ἐλευθεριότης τῶν βασιλείων, ἀλλὰ καὶ τοῦ αὐτοῦ συγγραφεύς τὰς διαφόρους, τὰς ἀρίστας μάλιστα ἐκδόσεις. Οὕτως εἶχαν π. χ. τὰς „κατ' ἄνδρα“, τὰς „κατὰ πόλεις“ ἢ καὶ τὰς ἄλλας ὀνομαζομένας ἐκδόσεις τοῦ Ὀμήρου· οὕτως τῶν τραγικῶν, καὶ καθεξῆς τῶν ἄλλων (λ). Ἐάν λοιπὸν ὅσοι, διὰ νὰ κρίνωσιν ἀσφαλέστερα, ἔπρεπε νὰ ἀναγνώσωσι, νὰ μεταναγνώσωσι, καὶ νὰ παραβάλωσιν, ἠδύνατο νὰ εὕρωσι τόπον ἐπιτηδείτερον τῆς Ἀλεξανδρείας, ἐνθα καὶ τὰ ἀναγνωσθησόμενα εἶχαν, καὶ σοφοὺς ἄλλους ἵνα συμβουλευθῶσι, καὶ τρόπους ἵνα ἐργάζωνται ἀμερίμως, περὶ τούτου ἐκεῖνος μόνον εἰμπορεῖ νὰ ἀμφισβῆ, ὅς τις καὶ τὰ κατὰ τοὺς τότε λεγομένους Γραμματικοὺς ἀγνοεῖ, καὶ τὰ τωρινὰ δὲν ἠξεύρει, ὅσα οἱ σημερινοὶ Κριτικαὶ τῆς Εὐρώπης πράττουσιν, ὅταν ἢ συγγραφεῖ παλαιῶν σκοπῶσι νὰ ἐκδώσωσιν, ἢ ἀπλῶς περὶ γνησιότητος, ἢ περὶ ἀξίας συγγραμματος νὰ ἐπιφέρωσι κρίσιν. Τὸ νὰ προτιμήσωσι πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν ἄλλην παρά τὴν Ἀλεξανδρείαν πόλιν, ἠθέλεν εἶσθαι τὸ ἴδιον, ὡς ἐάν κανεὶς πλούσιος μεγαλέμπορος, Σέλων νὰ ἔγοράσῃ συλλογὴν παντοίων πολυτελῶν σκευῶν, ἠθέλε προτιμήσει πόλιν ἀσημοῦ καὶ πτωχῆν, ἀπὸ εὐδαίμονα μεγαλόπολιν, εἰς τὴν ἐπίαν καὶ οἱ παντοῖοι τεχνίται βρῦνται, καὶ οἱ πανταχόθεν συβρέοντες πολυάριθμοι ξένοι, συγκροτοῦσι πανήγυριν καθημερινῆν, ὡς ἦτον εἰς τὰς Ἀθήνας πάλαι ποτὲ, (Ἰσοκρ. Πανηγ.) καὶ ὡς συμβαίνει τὴν σή-

μερὸν εἰς τῆς πόλεις τῆς Εὐρώπης, ὅσαι διεδέχθησαν τὴν δόξαν καὶ εὐτυχίαν τῶν Ἀθηνῶν.

β. Περὶ δὲ τοῦ καιροῦ, οὐδὲ οἱ ἀρχαιότεροι, ὅσοι ὑπερώτεροι χρόνοι φαίνονται πλέον εὐκαιροὶ ἀπὸ τῶν τότε καιρῶν. Ὅχι οἱ ἀρχαιότεροι χρόνοι, διότι ἡ Ἑλληνικὴ γονιμόνοια (μ) δὲν εἶχε χάσει ἀκόμη τὴν δυνάμιν τῆς. Τὸ νὰ βιασθῶσι λοιπὸν εἰς τὴν ἐπίκρισιν, ἐν ᾧ ἡ γέννησις ἀκόμη δὲν ἐτελείωσεν, ἢ, μὲ ἄλλους λόγους, νὰ καταδικάσωσιν ἀκρίτως ὅσα ἀκόμη δὲν ἀνεφάνησαν, ἤθελεν εἶσθαι τὸ ἴδιον καὶ τὸ νὰ ἀπιμειλίωσιν αὐτὴν τὴν ὄρμιν τῆς γεννήσεως· καὶ τοῦτο ἦτον ἐπιβλαβές. Τὸ νὰ ἀρχίσωσι τὴν ἐκλογὴν, ἐν ᾧ ἀκόμη δὲν ἐσυνάχθησαν ὅλα τὰ ἐκλεχθῆσόμενα, τὸ ἴδιον καὶ τὸ νὰ διορίσωσιν οἱ ἀγωνοθέται τοὺς ἀγῶνας μὲ ὄχι ἀκόμη ὅλους τοὺς ἀγωνιστάς· καὶ τοῦτο ἦτον ἀδικον. Τὰ νὰ διορίσωσι παρὰ καιρὸν τὴν ἀξίαν τῶν γεννημάτων τοῦ νοός, διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν παράδειγμα συμφωνότερον πρὸς τὰ ἄνω, ἤθελεν εἶσθαι τὸ ἴδιον καὶ τὸ νὰ διορίσωσι τὰς τιμὰς τῶν γηίνων καρπῶν, ἐν ᾧ ἡ καθόλου συγκομιδὴ ἀκόμη δὲν ἔγινε· καὶ τοῦτο δὲν ἦτον ἀσφαλές. Ὅχι οἱ ὑπερώτεροι χρόνοι, διότι τότε ἀρχίζαν πλέον τὰ Ἑλληνικὰ γεννηματα νὰ λαμβάνωσιν ἄλλην μορφήν, ἢ ὅποια ἐμέλλε μετὰ καιρὸν νὰ τ' ἀναδείξῃ πολὺ διάφορα τῶν πρωτότοικων, καὶ ἀνάξια νὰ συγκατατεχθῶσι μ' ἐκεῖνα. Τὸ φλογερὸν θέρος τῆς Ἑλλάδος ἀρχίζειν ἤδη νὰ κρέμῃ πρὸς τὸ φθινόπωρον. Εἶναι μὲν ἀληθινὸν ὅτι τὸ φθινόπωρον ἐκεῖνο ἦτον ὄχι ψυχρῶς καὶ δυσχειμέρου Ἀρκτου φθινόπωρον, ἀλλὰ φθινόπωρον Μεσημβρίας, γλυκὺ, καὶ ἀμέσως μὲ φλογερὸν θέρος συνεχόμενον· καὶ ἐδῶ ἴσως μὲ περισσότερον δίκαιον εἰμπορεῖ νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ παρ' ἄλλων ἄλλως λεχθὲν, τῶν γὰρ καλοῦν καὶ τὸ μετόπωρον καλοῦν· ἦεν ὅμως πάντα φθινόπωρον. Τοῦτο δὲ, εἰν ὄχι εὐθύς, μετὰ καιρὸν ὅμως προητοιμαζε χειμῶνα μακρὸν, καὶ χειμῶνα βαρύν, τὸν ὅπου μόνις μετὰ πολλὰς ἐκατονταετηρίδας ἐμέλλε νὰ γλυκάνῃ ἀδυνατοῦ ἕαρος θέρμη μικρά· καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ἐν.

Ἐπειτα δὲ, μεταφερθεῖσα ἡ Ἑλληνικὴ παιδεία καὶ γλῶσσαι εἰς ξένον τόπον ἔπρεπε φυσικὰ νὰ πάθῃ τὴν μεταβολήν, τὴν ὅποιαν πάσχωσι τὰ φυτὰ καὶ ἄθη, μεταφυτευόμενα εἰς τόπον εἰς τόπον. Μυρία παράδειγματα ἔχουσι νὰ πρῶδῶσιν οἱ φυτολόγοι περὶ φυτῶν, τὰ ὅποια, μετὰ πολυχρόνιον

διατριβὴν εἰς ξένον τόπον, δὲν ἀναγνωρίζονται πλέον· οὐδὲ καὶ πρὸς τὴν παιδείαν εἶναι πᾶντῃ ἀδιάφορον τὸ κλίμα· ἠνωμένον μαλίστ' αὐτὸν χαρακτήρα, ἢθη καὶ θρησκευμα τῶν ἐθνῶν, πρέπει νὰ ἔχη, εἰν ὄχι μεγαλιτέραν, ἴσην τουλάχιστον ἰσχὺν πρὸς τὴν παιδείαν, ὡς καὶ πρὸς τὰ φυτὰ τὸ κλίμα, μαζὶ μὲ τὸ χῶμα, εἰς τὸ ἔπουον φυτεύονται. Τὰς ἀρχὰς τῆς παιδείας ἔλαβαν οἱ Ἕλληνες, καθὼς λέγεται, ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον· καὶ ὅμως, πρὸς μικρότατον παράδειγμα, οἱ ἀδελφοὶ τῶν σημερινῶν Σινῶν παλαιοὶ Αἰγύπτιοι εἶχαν ἢ πολλὰ ἔλιγν, ἢ, ἀληθέστερον, οὐδεμίαν ποιήσιν· ποιητικώτατοι δὲ ἦσαν οἱ ἀμμιμητοὶ Ἕλληνες· εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους Ἕλληνας δὲν ἔμεινεν ἡ αὐτὴ ποιήσις καὶ φιλοσοφία, ἀπὸ τοὺς ἀερούς Ἰωνας, εἰς τοὺς σοβαροὺς Δωριεῖς μεταβαίνουσα, καὶ εἰς τοὺς μέσους Ἀττικοὺς. Εἰς τὴν Αἴγυπτον πάλιν ἐκ τῆς Ἑλλάδος μετακομισθεῖσα ἡ οἰκοθεν ἤδη ἀρχίζουσα νὰ ἀλλάσῃ μορφήν παιδεία καὶ γλῶσσαι, εἶχε πολλὰ αἰτία νὰ τὴν ἀλλάξῃ πολὺ περισσότερον.

Ἰποταχθέντες οἱ Αἰγύπτιοι ἀπὸ διάφορα πρῶην ἔθνη, καὶ τελευταῖον ἀπὸ τοὺς Πέρσας, ἔλαβαν φυσικὰ κάποιαν μεταβολὴν εἰς τὸν χαρακτήρα τῶν· οἱ ἐξ αὐτῶν ἐπληθύνθη ἡ μεγαλοπόλις Ἀλεξάνδρεια, κατὰ μικρὸν δὲ καὶ ἄλλαι εἰς τὴν Αἴγυπτον πόλεις Ἑλληνικαί, ἦσαν βέβαια πολλαχόθεν συναγμένοι. Οὗτοι λοιπὸν, μιχθέντες πρῶτον πρὸς ἀλλήλους, ἔπειτα δὲ μὲ τοὺς πάλιν μιχθέντους Αἰγυπτίους, πολλὰ δύσκολα εἰμποροῦσαν νὰ φυλάξωσιν ἀκρατον τὸν Ἑλληνισμὸν τῶν, γῶσσαν, δηλουότι, παιδείαν καὶ ἤθη. Οἱ βασιλεύσαντες εἰς τὴν Αἴγυπτον Πτολεμαῖοι, Μακεδόνες τὸ γένος, καὶ πολὺν καιρὸν εἰς τοὺς βαρβάρους διατρίψαντες, συνεισέφεραν καὶ αὐτοὶ τὸ μέρος τῶν εἰς τὴν μόλυσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὅτι λοιπὸν εἰς τοιαύτην πολυμιξίαν ἦτον ἀδύνατον νὰ φυλαχθῇ καθαρότης, ἄς ἀφήσωμεν ἠθῶν καὶ παιδείας, τὰ ὅποια δὲν εἶναι κυρίως τοῦ παρόντος σκοποῦ μας, ἀλλὰ γλῶσσης, τὸ ἀποδείχνει ἡ γέννησις τῆς Ἀλεξανδρινῆς καὶ Μακεδονικῆς διαλέκτου.

Ἐκτὸς δὲ τούτου, σκορπισθέντες οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τὰ ἀήττητα ὄπλα τοῦ Ἀλεξάνδρου, εἰς τὰ ἐνδοτάτα τῆς Ἀσίας, ἐνήργησαν εἰς τοὺς περίεξ βαρβάρους ὅτι περὶ τῆς ἀφρικῆς λῦμας ἐμυθολογεῖτο πρὸς τ' ἄφυχα, καὶ τ' ἀδελφάτων κτήνη,

καὶ ὅτι πρὸς τοὺς ἀπαιδεύτους τῆς Ἀμερικῆς κατοικοῦς περὶ τῶν Εὐρωπαϊῶν ἱσπεύεται, ὅταν ἀπεφάσισαν νὰ μὴν ἰσπανίζωσιν. Οἱ μεγαλοεργότατοι Πτολεμαῖοι ἐκ τοῦ ἄλλου ~~πέρους~~ εὐκολύνοντες τὴν κοινοῦ διὰ τῶν βασιλικῶν ἐργωντων, ἐκρατοῦσαν ἀδιάκεπον ἐπιμίξιαν τῶν ἀσφῶν μὲ τούς σοφούς. Ἄρχισε λοιπὸν κατὰ μικρὸν νὰ ἐξελληνίζετο κατὰ γλώσσῃν καὶ ἦθος μέγα μέρος τοῦ κόσμου· ὡς ἔτι ὁ καθ' ὑπερβολὴν φιλόπατρις Ἰσοκράτης ἔλεγε (Πανηγ. ἰγ') περὶ τῶν ἰδίων συμπολιτῶν του, ὅτι κατέσχισαν διὰ τῆς σοφίας των νὰ νομίζονται Ἕλληνες, ἔχι οἱ ἐξ Ἑλλήνων καταγόμενοι, ἀλλὰ οἱ Ἑλληνικὴν παιδείαν τυχόντες, τὸ ὅποιον αὐτῶν μὲ πολὺν καρπὸν εἰς τὴν τωρινὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων μας δυνατὸν νὰ σπουδάζεται, τοῦτο ἐκαλήθευσε μάλιστα εἰς τὴν παρῶσιν περιεσχισαν τῶν Πτολεμαίων. Ἀλλ' ἐπειδὴ τῆς ἀγωγῆς ἡ δύναμις εἶναι τόσον ἰσχυρὰ, ὡς μένει σχεδὸν ἀνεξάλειπτον ὅτι εἰς ἀπάλην ψυχὴν τυπωθῆ (ν), διὰ τοῦτο καὶ οἱ ξένοι αὐτοὶ, καὶ παιδευόμενοι καὶ ἐξελληνιζόμενοι, πάντοτε ὅμως συνεπέεραν κάττι τι πατριῶν, τὸ ὅποιον ἐπρόσθεταν εἰς τὸ καθέλου τῆς γλώσσης. Ἐὰν δὲ τὸ μικρὸν εἰς μικρὸν προσθίβημεν, ὡς λέγει ὁ ποιητής, γίνεται μέγα, φανερὸν εἶναι ὅτι τὸ μέγα συναπτόμενον μὲ τὸ μέγα πρέπει νὰ γένη μέγιστον. Οὕτως λοιπὸν, ὅσον ἐπλατύνετο, τόσον ἐμολύνετο περισσότερον ἡ Ἑλληνικὴ γλώσσα, καθὼς καθέλου ἡ Ἑλλὰς τόσον ἐπώχευε καὶ ἀδυνατίεζεν εἰς τὰ ἔνδον, ὅσον οἱ Ἕλληνες ἐκτείνοντο εἰς τὰ ἔξω· τόσον εἶναι ἀληθινόν, ὅτι χωρὶς ζημίαν δὲν γίνεται ἀπόλαυσις εἰς τὸν κόσμον.

Εἰς τοιαύτην κατάστασιν τῶν πραγμάτων, τί ἔκαρναν ἔσοι, μὴ καταδεχόμενοι νὰ χυδαίωσιν, ἤθελαν νὰ ἦναι, εἰάν ἔχι εἰς τὸ λαλεῖν, τοῦλάχιστον εἰς τὸ γράφειν, ἐξακριβοῦνται τῆς γλώσσης, ἢ, ὡς τοὺς ὀνομάζουσι τὴν σήμερον, ρηϊστίες; ὅτι κάμνουσιν οἱ ὀλίγοι φρόνιμοι ἄνθρωποι εἰς κοινὴν τῆς πόλεως πανδημίαν· πασχίζουσι δηλονότι οὕτοι νὰ προφυλοχθῶσιν ἀπὸ τοῦ μίαισματος, ὡς ἐκίθη ἀπὸ τὸν προχωροῦντα μολυσμὸν τῆς γλώσσης. Ἀλλ' οὔτε τῆς φρονήσεως αἱ μηχαναὶ ἐξαρκοῦσι πολλάκις πρὸς τὸ ὑπερβάλλον κακόν, οὔτε τῶν γλωσσοφυλάκων οἱ φραγμοὶ ἰσχύουσιν τίποτε κατὰ τῆς πανδήμου φθορᾶς· καὶ οἱ ὀλίγοι πολῖται ἀνηγκάζονται τελευταίον νὰ μιχθῶσι μὲ τοὺς μολυσμένους· καὶ οἱ καθαροὶ

συγγραφεῖς καταυτῶσι νὰ μαιίνονται ἀπὸ τὴν μὲ τοὺς πολλοὺς ἐπιμίξιαν. Πόσας δυσκολίας πρέπει νὰ νικῆσῃ ὅς τις γράφει εἰς γλώσσῃν, τὴν ὁποίαν δὲν ἐβήλασε μὲ τὸ μητρικὸν γάλα, περικυκλωμένος ἀπὸ ἀκατακρύπτους φθορᾶς τῶν κηρόνων καὶ τῆς ὅλης Γραμματικῆς του, εἶναι γνωστότερον παρ' ὅτι εἶναι χρεῖα νὰ τὸ σημειώσωμεν. Ἀλλ' ἡ ἀκριβοῦς ἐρευνα τοῦ τοιοῦτου ἤθελε μᾶς ἀποπλανήσῃ πολὺ τοῦ προκειμένου· ἤθελε μᾶς βίβει εἰς τὴν κοινὴν ὀνομαζομένην γλώσσῃν, περὶ τῆς ὁποίας ἐσχάτως πολλὰ καὶ γενναῖα ἐγράφησαν, καὶ μέρος διὰ τοῦ Λ. Ἰ. ἐκοινώθησαν· καὶ τοῦτο ἤθελε κάμει ἀπέραντον τὴν ἡδὴ ὅχι μικρὰν ταύτην ἐπιστολήν. Εἶναι ὅμως οἰκοθεν φανερὸν ὅτι εἴτε ἐμεταχειρίζετο τὴν συνεπιζομένην μιγμένην Ἀττικὴν διάλεκτον, εἴτε κατὰ μίμησιν ἀκράτως τὴν παλαιάν, ἀδύνατον ἦτον νὰ συντάξωσι συγγράμματα, ἄξια νὰ συγκαθίσωσι μὲτὰ τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοφάνους. Καὶ ταῦτα μὲν ἦσαν αἰτία μεταβολῆς ὡς πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν τῆς γλώσσης· συνέτρεχαν δὲ ἐκτὸς τούτων καὶ ἄλλα χωριστὰ μεταβολῆς αἰτία ὡς πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ λόγου.

Γράφοντες ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς ὅχι πλέον εἰς πτωχικὰ καὶ δημοκρατούμενα πολίχνια, ἀλλ' εἰς βασιλευσμένας μεγαλοπόλεις· γράφοντες εἰς ἀύλας, ἔνθα ἔλαμπε πανταχοῦ τὸ πολυτελές καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια (ξ), ἔπρεπε φυσικὰ καὶ τὸ πομπώδες ἀκούτες εἰς τὰ γραφόμενα νὰ ὑποδεχθῶσι, καὶ τὴν δυσπαρόσπασον εἰς τὰς τοιαύτας περιπτώσεις κολακείαν νὰ μὴ ἀποδιώξωσι παντελῶς, συνεριζόμενοι τίς μᾶλλον νὰ ἀποκτήσῃ τὴν εὐνοίαν τῶν προσκετευόντων. Οὕτως λοιπὸν ἀπομακρυνόμενοι κατὰ μικρὸν ἀπὸ τὴν ἀφέλειαν τῶν ἀρχαιότερων, προητοίμαζαν τὴν ὀγκώδη φράσιν, καὶ ἀνυπερβλήτων κολακείαν τῶν μετ' αὐτοὺς Ῥωμαίων συγγραφέων καὶ ποιητῶν πρὸς τοὺς ποτὲ μὲν Μακεδνας, ποτὲ δὲ δημίους των Λυτοκράτορας, καὶ πρὸς τοὺς δυνατοὺς παραδουλάδας. Τόσον εἶναι ἀληθινόν, ὅτι ὅχι μόνον οἱ βίβοι, κατὰ τὴν παλαιάν παρατήρησιν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἦθη, καὶ τὰ ὄρη, καὶ τὰ φρονήματα συνεχῶς μειοῦνται μὲ τοὺς τόπους.

Ἡ ἔκτασις τοῦ ἔθνους ἐξεπλάτυνε συγχρόνως καὶ τοῦ ὀρίζοντα τῶν γνώσεων. Τὰ γνωριζόμενα ἔθνη ἔδιδαν ἀφορμὴν εἰς συγγραφὴν τῆς ἱστορίας των· καὶ ἐκ τούτου Περσικὰ, Ἰνδικὰ, Λιβυκὰ, διὰ τὰ ἀφῆσαν Ἰταλικὰ, Σικελικὰ, καὶ

τά τοιαῦτα· ἐκ τούτου οἱ πολλοὶ Περιπλοῖ, καὶ αἱ πολλὰ Περιηγήσεις. Ἡ νέα λοιπὸν ὕλη, πολλαπλασιαζομένη καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἐκίνει τὴν ἀδιάκοπον καὶ βίαιον γραφισαίων πολλαπλασιαζομένου ἱσοριογράφων. Ἡ φησικὴ ἀρσκει· τοῦ πολλοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰ μυθωδέερα ἐπαρακινούσας πολλοὺς νὰ παραμελήσῃσι τὸ καθῆκον τοῦ ἱσορικοῦ, διὰ νὰ εὐχαρισήσῃσι ἐκείνους, δι' οὓς ἔγραψαν. Τὸ ἐπιδημικὸν τελευταίου παραδειγμα, ὡς λέγει ὁ εὐφροεστατος Λουκιανός, ἐξάπλων τὸ πάθος τῆς συγγραφῆς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον. Ἦσαν μὲν οἱ τότε Ἕλληνας σοφώτεροι καὶ ἀξιολογώτεροι, ἦσαν ὁμως πατέρες τῶν σημερινῶν Γραικῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἀρκεῖ μικρὰ νύξιν διὰ νὰ ἀκλουθίσῃσι πολλότατοι ἄλλοι τὸν πρῶτον ἐκδῶσαντα Μαθηματικά, φέρ' εἰπεῖν, ἢ ἄλλο τίποτε. Ταῦτα πάντα ἐπλούτισαν μὲν πρόπον τινὰ ἐκ τοῦ ἐνὸς τὸ ὕλικόν μέρος τῆς ἱσορίας, τὴν ἐπτῶχευαν ὁμως ἐκ τοῦ ἄλλου ἀπὸ τὸ ἀνθηρὸν λεκτικόν, ἀπὸ τὸ ἐντεχνον τῆς συγγραφῆς, καὶ ἀπ' ὅσα ἄλλα πρέπει νὰ ἔχη ὅς τις μέλλει ν' ἀναδεχθῆ συντάξιν ἱσορίας, ἔργον διπλ. δυσκολώτατον. Ὁ Ξενοφῶν εἶναι Ἀττικὴ Μέλισσα, ἀλλὰ διὰ τί τὰ Ἑλληνικά του δὲν ἔχουσι τὴν ὑπόληψιν τῶν ὑπὸ Θουκυδίδου καὶ Ἡραδότη ἱσορηνέντων; Ἡ λύσις τοῦ τοιοῦτου ἠθελεν εἰσθῆαι ὀλίγου μακρὰ, εἶναι ὁμως καὶ τὸ ἀπλοῦν ἐρώτημα ἱκανὸν νὰ δείξῃ ὅτι εἰς συντάξιν ἱσορίας δὲν ἀρκεῖ μόνον ἐκθεσις γεγονότων, ἀλλ' ἀπαιτεῖται καὶ κάττι τι μυσικώτερον, τὸ ὅποιον δὲν εἶναι τοῦ παντός ἴδιον· καὶ τοῦτο μᾶς λύει τὴν ἀπορίαν, διὰ τί ἀπὸ τοὺς μετέπειτα πολλοτάτους μιμητὰς τῶν ἐγκρίτων ἱσορικών πολλὰ ὀλίγοι εὐδοκίμησαν.

Κοντὰ εἰς ὅλα ταῦτα προσίθεται ὅτι δὲν ἔλειπον ἄνθρωποι, οἵτινες, ἢ ἀπὸ φιλοκέρδειαν, ἢ ὅπῃ ἄλλο αἴτιον κινέμενοι, ἐκαταχρῶντο τὴν βασιλικὴν ἐλευθεριότητα, ὑποβάλλοντες εἰς ὀνόματα ἐπισήμων συγγραφέων συγγράμματα ἐδικάτων· παράξενοι ἄνθρωποι, ὡς πολλότατα πράγματα τοῦ κόσμου εἶναι παράξενα· οἱ μὲν ζητοῦσι νὰ πλουτισθῶσι, κρύπτουτες τὸ ὄνομα των, ἢ, μὲ ἄλλους λόγους, κλέπτοντες ἐαυτοὺς· οἱ δὲ διακίουσι πλάτων ἢ δόξαν, κλέπτοντες ἀναισχύντως, καὶ σφετεριζόμενοι τὰ τῶν ἄλλων. Ὅτι δὲ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἐκτὸς τῶν νοβευτῶν καὶ ψευδεπιγράφων, ἦσαν καὶ σρεβλοὶ, καὶ πλάγιοι κλεψιλόγοι (plagiarii), τοῦτο εἶ-

ναι εὐκόλον νὰ ἐννοηθῆ. Καὶ οὗτοι, καὶ οἱ ἄλλοι κλέπται ἀπ' ἐκεῖ μόνον λείπουσι, ὅθεν δὲν ἐλπίζεται τί κλέψιμον. Ἀνάγκη λοιπὸν ἦτον νὰ διορισθῶσι ἄνδρες ἐπίτιδες ἵνα ἐκκρίνωσι τὰ ἀγοραζόμενα βιβλία, καὶ οὗτοι ἦσαν οἱ κωρίζοντες.

Ἀνακεφαλαιοῦντες τὰρα τὰ περὶ τῶν ὑπερωτέρων χρόνων προσηρμένα εὐρίσκομεν ἅ, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Παιδεία καὶ Γλῶσσα, διὰ τὴν ἀναπόφευκτον μεταβολὴν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, ἀρχίζεν ὀκνοθευ νὰ ἀλλάσῃ μορφήν· β'. μεταφρουτευθεῖσα εἰς ξένον τόπον ἔπρεπε νὰ πάθῃ ἄλλην μεταβολήν, ἢ ὅποια νύξανε περισσώτερον διὰ τῆς συχνῆς ἐπιμιξίας τῶν ἄλλων ἐθνῶν, καὶ ὅχι ὀλιγώτερον ἐξ αἰτίας τῆς διοικήσεως· γ'. διὰ τὴν αὐξήσιν τῆς ὕλης καὶ τῶν γραφόντων, ἡ πολυγραφία ἐπροχώρησε γιγαντιαίως, ὥστε οἱ ἐξ ἐπιπολέματος βιβλιογράφοι δὲν ἐξαρλοῦσαν εἰς ἀντιγραφὴν, καὶ τοῦτο μὲ βλάβην τῆς γλώσσης καὶ καλῆς συγγραφῆς· δ'. ἡ φιλοκέρδεια ἢ ἡ κακοδοξία, καταχρωμένη τὴν βασιλικὴν ἐλευθεριότητα ἐνόθευσε τὰ βιβλία. Ταῦτα πάντα λοιπὸν ἀκριβῶς ἐπισαβμῶνται· καὶ διδασκόμενοι ἀπὸ τὴν καθημερινὴν πείραν, ὅτι εἰς τὰς τοιαύτας περιστάσεις εἴποτε τὸ πρᾶγμα προχωρεῖ ἀπὸ τὸ κακὸν εἰς τὸ χεῖρον, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἦτον ἀνάγκη, καὶ ἀνάγκη μεγάλη, νὰ γένῃ ἐκλογή καὶ ἐπίκρισις τῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων, διὰ νὰ μὴ μισθῶσιν εἰς τὸ τέλος καλοὶ καὶ κακοὶ φύρδην καὶ μίγδην. Εὐτυχῆς λοιπὸν ὅτι ἐγένετο τὸ τοιοῦτον εἰς ἐκείνῃ τοῦ χρόνου τὴν περίοδον, καὶ ὅχι εἰς ἄλλην. Ὁ καιρὸς ἐκείνος ἦτον καιρὸς, καθ' ἃν οὐδὲ τὸ ἀληθινὸν ὑψηλὸν τῶν ἐννοιῶν, καὶ ἀληθινὸν καλὸν τῆς φράσεως, νὰ φθίσῃσιν ἠδύνατο, οὐδὲ πάλιν εἶχαν καταυτῆσαι εἰς τὸ μετὰ ταῦτα ταπεινὸν καὶ κακόζηλον. Ὅσα ὁ Κικέρων λέγει (de Fin. V. 3.) περὶ τῶν τότε περιπατητικῶν καὶ τῶν ἐκ τῆς Ἀκαδημίας δηλοῦσιν, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἐϋνιος, ὅτι „bonus justus apud eos non proptus interit“. Εἶχαν ὁσφρησιν, ἐὰν συγχωρῆς τὴν λέξιν, ἱκανὴν νὰ θηρεύῃ τὸ καλὸν εἰς τὰ τῶν ἄλλων, χωρὶς αὐτοὶ, καὶ θέλοντες καὶ προσπαθοῦντες, νὰ τὸ ἐπιτυχάνωσιν εἰς τὰ ἐδικάτων, ἕως οὗ ἐμελλε κατὰ μικρὸν νὰ χάσῃσι καὶ τὴν ὁσφρησιν, καὶ νὰ σερηθῶσι καθόλου τὴν αἴσθησιν τοῦ καλοῦ. Ἦτον λοιπὸν τότε ἡ ἀληθινὴ ἀκμὴ τοῦ καιροῦ, τὴν ἣποίαν ἔπρεπε νὰ ἐκλέξῃσι διὰ τοιοῦτον ἔργον.

Ἐάν ἐγίνετο ἡ ἐκλογὴ εἰς τοὺς ἀρχαιότερους χρόνους, ἤθελε γένει ἀδίκος καὶ ἀτελής· ἐάν ὑστερώτερα, ἔπρεπε ἀναγκαιῶς, παρυσυρόμενοι ἀπὸ τὸ ἐπικρατοῦν φράνημα, καὶ ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ καιροῦ (l'esprit du siècle) νὰ λαυθάνωσιν οἱ ἐκτιμηταί. Ἐάν ἐγίνετο ἡ ἐπικρίσις εἰς τοὺς καθεξῆς χρόνους, τίς μᾶς ἐγγυᾶται, ὅτι οἱ ποιηταὶ τῶν βωμῶν καὶ πετρύγων, τῶν ἀναγραμματισμῶν „ἀπὸ μέλιτος“ (Πτολεμαῖος) „ἰὸν ἤρας“ (Ἀρσινόη) καὶ τῶν τοιούτων, δὲν ἤθελαν καταχεῖ τὴν κεφαλίδα τοῦ καταλόγου; Ἀυθρῶκοι ἀρεσκόμενοι εἰς τὴν λεπταλογία, κτηνιμένοι εἰς τὴν πολυμάθειαν, ἤτον δύσκολον νὰ μὴ προτιμήσωσιν ἄλλους ὁμοιοφρονήστων συγγραφεῖς ἀπὸ τοὺς ἀπλοικοὺς ἀρχαίους, οἵτινες οὔτε πολυμαθείας δόξαν ἔπειαν, οὔτε ἀνεσκομίζοντο, διὰ νὰ ἔπω οὐτως, νὰ πιέσωσι τὴν γραφίδα μὲ μόνον σκοπὸν νὰ ἀρέσωσιν εἰς τοὺς ἀναγνώστας. Ἐάν ἐγίνετο εἰς τὴν ἐβδόμην ἀπὸ χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, τίς μᾶς βεβαιώνει ὅτι δὲν ἤθελε προτιμηθῆ Γεώργιος ὁ Πισίδης ἀπὸ τὸν Ἀθηναῖον Εὐριπίδην; (Ἔρα Παρέργ. Ἑλλ. Βιβλ. Κορ. Τ. Β'. Πραλεγ.) Ὁ Πισίδης ἦτον σιχουργικώτατος, καὶ εὐφραδέστατος· μάλιγα διὰ τὴν μεγάλην του εὐφραδειαν εὐδοκίμησεν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Τσέτισης περὶ αὐτοῦ· ὁ δὲ Εὐριπίδης οὔτε εἰς τὴν σιχουργίαν εἶχεν ἴσως τόσῃν εὐκολίαν, οὔτε πρὸς τὸν ὄχλον εὐδοκιμοῦσε, κατὰ τὴν ἰδίαν του μαρτυρίαν·

„Ἐγὼ δ' ἀκομψος εἰς ὄχλον δοῦναι λόγον“ (Πλούτ. π. παιδ. Ἀγωγ.). Ἦτον λοιπὸν φυσικὸν νὰ προτιμηθῆ τοῦ δευτέρου ὁ πρῶτος· καὶ κύριος εἶδε τίς ἤθελε λάβει τὰ πρῶτα εἰς τὴν ἐποποιίαν ἀντὶ τοῦ Ὀμήρου, εἰς τὴν λυρικὴν ἀντὶ τοῦ Πινδαροῦ, εἰς τὴν δεινότητά τοῦ λόγου ἀντὶ τοῦ Δημοσθένους, καὶ ἀπλῶς εἰς πᾶν εἶδος ποιήσεως καὶ συγγραφῆς, ἐάν ἐγίνετο ἡ ἐκλογὴ καθ' ἕνα καιρὸν κατήχησεν ὁ Εὐριπίδης νὰ συναγωνίζεταί μετ' ὁν Πισίδην Γεώργιον.

Ἄλλ' ἐάν οὐδὲ οἱ ἀρχαιότεροι, οὐδὲ οἱ ὑστερώτεροι χρόνοι φαίνονται ἐπιτήδειοι, ποῖος καιρὸς προσδιορίζεται ἀκριβῶς πρὸς τοιοῦτον ἔργον ἀρμόδιος; Μ' ὄλου ὅτι εἰς παρῆμοια πράγματα τόσο ἀκριβῆ ὄρια εἶναι δύσκολον νὰ προσδιορισθῶσι, μ' ὄλου τοῦτο ἴσως δὲν εὐρεθῆ πολὺ λαυθασμένη ἢ ἀκόλουθος κρίσις. Ἡ Ἀλεξανδρινὴ Σχολή, χωρὶς νὰ διασαλθῆ Ἰατρικῆ, Φιλοσοφικῆ καὶ Γραμματικῆ Σχολῆ κατὰ μέρος, συ-

σαλέισα τὴν τρίτην πρὸ χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, ποτὲ μὲν εἰς ἀκμὴν (ὡς εἰς τὴν β'. ὁπ. Χριστοῦ, ὅτε ἦτον τὸ κοινὸν καταφρόνιον ὄλων τῶν τότε σοφῶν), τότε δὲ εἰς ἔκπτωσιν, καὶ ἐνίστε εἰς παντελῆ παύσιν· πίπτουσι λοιπὸν καὶ ἀνεγειρομένη πάντοτε· ἀντιτείνουσα καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ὑπ' Ἀράβων ἄλωσιν τῆς πόλεως ὑπὸ τὸν περίφημον Ἄμροῦ (ο), μόλις ἀφανίσθη μαζί με τὴν πόλιν ἀπὸ πορθητῆς Τούρκου τὴν 9. ἀπὸ χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα· διήρκεσεν ἄρα ὑπὲρ τὰς δέκα ὄλας ἑκατονταετηρίδας. Ἐάν λοιπὸν ἀπὸ αὐτὰς ἀφαιρέσις ὄλας τὰς μετὰ χριστοῦ, ὡς ἀνεπιτηδείας πρὸς τοῦτο· διότι τότε μυχθεῖς ὁ Νεοπλατωνισμὸς μετ' ὁν Χριστιανισμὸν, ἦτον ἀδύνατον νὰ φυλάξῃ καθαρότητα Ἑλληνισμοῦ· μένουσιν αἱ πρὸ χριστοῦ δύο καὶ ἡμίσεια. Εἰς αὐτὴν τοῦ χρόνου τὴν περίοδον, ἀρεῦ ἀρχισι νὰ ἀκμάζῃ ἡ Σχολὴ τῶν Γραμματικῶν, πρᾶγμα ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον, ὅσον ἀρχήτερα ἐγίνετο ἡ ἐκλογὴ, τόσο καλλιώτερα ἤθελεν εἶσθαι· μετ' ἄλλους λόγους ἡ περίοδος τοῦ χρόνου, καθ' ἣν ἡ ἐκλογὴ τῶν συγγραφέων ἐγίνετο, αὐτὴ φαίνεται ἀρμοδιωτάτη. Μ' ὄλου τοῦτο δὲν πρέπει πάλιν κανεῖς μετ' ἀριθμητικὴν ἀκρίβειαν, ἀδύνατον εἰς τὰ περὶ αὐτῶν ὁ λόγος πράγματα, νὰ ὑπολάβῃ, ὅτι μόνον μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ Ἀρισάρχου ἔλαμψε τὸ φῶς, καὶ πάλιν μετὰ θανάτου αὐτῶν ἐχάνετο ἡ ὀρθοκρίσις παντελῶς ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν Κόσμον. Ἐὰν τοιοῦτον οὔτε τὸ διίσχυρίζεται κανεῖς, οὔτε σύμφωνον μετ' ὁν ὀρθὸν λόγον εὐρίσκειται.

(Ἀ κ ο λ ο υ θ ε ῖ)

Α Ν Α Μ Ι Κ Τ Α .

Ὁ σοφὸς καὶ φιλόπονος κύριος Ἀγγελος Μάιος, τοῦ ὁποῖου πολλὰκις ἀνεφέραμεν εἰς τὸν Α. Ἑρμῆν διαφόρους ἀξιολόγους καὶ περιέργους ἀνακαλύψεις εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν Φιλολογίαν, θέλει ἐκδόσθαι μετ' ὀλίγον τινὰ τῶν Σειβυλλείων βιβλίων (*), τὰ ὅποια ἕως τῶρα ἐνομιζοντο χαμένα (ὅκτω τούτων εἶναι γνωστὰ πρὸ πολλοῦ). Τὸ ἀντικείμενον τῶν χρησμῶν τούτων εἶναι ἱστορικόν. Ἐν ἀπὸ αὐτὰ τὰ βιβλία περιέχει τὴν ἀρχαιστάτην ἱστορίαν μέχρις Αὐγούστου τοῦ Καίσαρος· ἄλλο, τὴν μέχρι Σεβήρου τοῦ ἐβδόμου,

(*) Ἴδο Α. Β. 67. 1818, Σελ. 50-55.

καὶ ἄλλο, τὴν μέχρις Οὐαλεριανοῦ. Τὸ κείμενον εἶναι Ἑλληνικόν, ἀλλ' ὁ ἐκδότης θέλει προσθέσει καὶ μετάφρασιν μετὰ σημειώσεων. (Allgem. Zeitung.)

Ποιητὴς τῶν ἀκολουθῶν τριῶν ἐπιγραμμάτων, ἀπὸ φίλου ὁμογενῆ πρὸς ἡμᾶς πεμπόμενον διὰ τὰ καταχωρισθῶσιν εἰς τὸν Λ. Ἑρμῆν, εἶναι ὁ ἐν τῷ Ἀρχιερατικῷ τῶν Πιστῶν Ἐπιθετῶν σοφὸς Διδάσκαλος τῆς Ῥητορικῆς, καὶ Ἑλληνικῆς γλώσσης, κύριος Ἰωσήφ Καρδέλλιος.

Εἰς τὸν Ἱεροκῆρυκα.

Ἐπίγραμμα.

Ὡς ὑψιθεμέτης ποταμὸς κατ' ὄρεσφιν αἴσσω,
Ὅν γ' ὑπὲρ ὄχθαιων ὕδατα πολλὰ τρέφει,
Κύματι δεινὰ βέει πολυήχει, τὴν τε ἄρουραν
Δένδρατε, καὶ πέρθει πάντα περερχόμενος·
Ὡς ἄρα σείο περίξ' ἔπε' ἀλκήεντα χέοντος
Οὐδέμιν κρατεεῖ ἀντίπαλος δύναμις,
Πανδαμάτωρ γάρ θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι ὀρίεις,
Καὶ μερόπων νικᾷς ὄλλυμένων πραπίδας.
Οὐποτε δὴ Ῥώμῃ τοιοῦτ' ἴδεν, οὐποτ' Ἀθῆναι,
Εἰ καὶ τοὺς ἄνδρας ῥ' ἔσχον εὐφραδέας.
Οἱ τὰ μὲν ἀνθρώπων ἀγορήσαντ', ἠδὲ καὶ εἶπον,
Σοῖς δὲ νῦν θεσπέσιος χεῖλεσ' ἔνεσι λόγος.

Εἰς Στέφανου Τοφανέλλιον ἄριστον ζωγράφον Λουκαῖον.

Ἐπίγραμμα.

Πικρῶν, Λοῦκα, γέων μὴ πάυσο, μηδὲ παρειῶν
Φεῖδσο, μηδ' ἀπαλῆς δακρυχέουσα κόμης.
Δαμπρὸν γὰρ θάνατος Τοφανέλλιον ἀμφεκάλυψε,
Καὶ φίλα νῦν ψυχρὸς ῥ' ὄσέα τύμβος ἔχει.
Τοῦ μέντοι φύσιν οὔτις ἐνν μιμεῖσθαι ἀμείνων,
Ἢδὲ σοφῆ διδόναι πνεῦμα τίναξι χερί.
Ἀλλὰ μιν ὄλλυμένον πάντ' οὐχ ἔλε Μοῖρα μέλαινα,
Ἔργα γὰρ, ὡς ψυχῆ, ἔσσεται ἀθάνατα.

Ἐλεγεία.

Ἀγλαὰ βάλλε περίξ' Ἑλικώνιδος ἄνθεα χερσὶ,
Μοῦσα, λιγύφθογγον λάμβανε καὶ κιθάραν.

Θελξινόοις ἱερὸν δ' Ἀγορητὴν μέλπ' ἐπέεσσιν,
Ὅν πάτρις γλυκεροῦς θαύμασε γαῖα λόγους.
Ὅς μὲν ἑυφρονέων κραδίην ἐν στήθεσιν αὐτῆ
Θεσπεσίῃ μερόπων κάμψεν ἐπιχθονίων.
Μαρνάμενος δ' ἀρετῆς τε βίης τ', ἐδάμασσε ποιηρὸς,
Ἀντιμάχων τε κακὴν ὕβριν ἀπεσκέδασεν.
Ὅν τόσσον μὲν ἐσι κράτος φροβεροῦ κεραυνοῦ,
Οὐδὲ βέλους τόξου αἰψ' ἀποβαλλομένου.
Ὅσπον ἀπὸ σομάτων οὐ ἐρχόμενοιό λόγοιο,
Πεῖροντος πικρῶς τῶν ἀδίκων πραπίδας.
Ἄλλ' ὅτε ἀθανάτων οὐλύμπια δώματ' ἐχόντων
Ὅλοθον ἀπαγγέλλει, κἄεσροέν μελαθρον·
Πατρὸς τ' ὑψιθέου δόξαν μεγάλην, βασιλῆος
Ἰφθίμου ἐτέων τῶν ἀκαμαντοπέδων·
Καὶ χαρίτων οὔρον μαλακῶς ἐσθλοῖσι πνέοντι,
Ἢδ' ἀγαθῶν οὔσαν ταῖς φρεσὶν ἠσυχίην.
Ἢ τότε σταρινὴ δρόσος αὐτοῦ φαίνεται αὐτῆ,
Εὐφραίνουσα πάας, καὶ ῥόδα, καὶ γε κρίνα.
Χεῖρέ νυ Ῥήτωρ ἠδυσπῆς, κήρυξ τε Θεαῖο,
Χαῖρε μέγας κόσμος πατρίδας, ἠδὲ κλέος.
Δῶρά τε Μουσῶν δέξασ νῦν χρυσοτόξων.
Εἰς σέ γε βαλλουσῶν κῆλα φαινόντατα.

Ἐἰδησις.

Ἐξ Ὀδησσοῦ 1819. Νοεμβρίου 15.

Ἢ ἐν Λονδίῳ ἱερογραφικὴ εἰταιρία ἐξέδωκε συλλογὴν ἐκ τῆς Θείας Γραφῆς, ἐπιγραφήν ἔχουσαν, Μυθήματα ἐκ τῆς Θείας Γραφῆς, Παλαιῶς τε καὶ Νέας· καὶ διηρημένην εἰς μέρη τρία, εἰς Ἰσορικόν, εἰς Δογματικόν, καὶ εἰς Ἰθικόν. Καὶ ἀπὸ μὲν τὸ Ἰσορικόν μαυθάνομεν τὴν ζωὴν τῶν Προπατέρων, Πατριαρχῶν, καὶ Ἀποστόλων, καὶ ἔσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς θαυμάσια δι' αὐτῶν, ἐπὶ δὲ καὶ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ κηρύγματος τὴν πρόσδον. Ἀπὸ δὲ τὸ Δογματικόν, τὰς διὰ τῶν Προφητῶν, καὶ Ἀποστόλων ἀποδείξεις περὶ τῆς Ὁμοουσιῶν καὶ Ζωαρχικῆς Τριάδος· καὶ τὴν σειράν τῶν προφητικῶν περὶ τῆς ἐλευσέως τοῦ Μεσσίου, Κυρίου δὲ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἄρ. 2. *)

πὸ δὲ τὸ ἠθικόν, τὰς ἐντολάς, καὶ τὰς πράξεις, τὰς ὑποίας χρεώσεται νὰ φυλάττῃ, καὶ νὰ ἐργάζεται, ὁ ἀληθινὸς Χριστιανός. Τὸ βιβλίον τοῦτο ἔδωκε νύξιν εἰς πολλὰ ἔθνη νὰ κερῶσι τὴν αὐτὴν συλλογὴν εἰς τὴν γλώσσάντων, ὀδηγοῦμενοι ἀπὸ τὸν Πίνακα· καὶ εἰς πολλὰς ἐπαρχίας ἐδιωρίσθη, κατὰ πρωσταγὴν τῶν κρατούντων, νὰ ἦναι εἰς ὅλα τὰ σχολεῖα παιδαγωγία, καὶ διδασκαλίᾳ τῶν νέων. Ὡς ἀφέλιμος λοιπὸν, μᾶλλον δὲ ἀναγκαιὸν εἰς τὸ ἡμέτερον γένος, καὶ διὰ τοὺς μανθάνοντας τὰ ἱερὰ γράμματα, καὶ διὰ πάντα Χριστιανὸν ἀπλῶς, ἔγινεν ἡ αὐτὴ συλλογὴ καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν ὀμιλουμένην γλῶσσαν, διὰ νὰ ἦναι καταληπτὸν τὸ βιβλίον μάλιστα εἰς παῖδας, καὶ εἰς ἰδιώτας ἀνδρας· καὶ μετ' ὀλίγου ἡμέρας πέμπεται εἰς τὸν τύπον.

Ε Ψ Δ Η Σ Ι Σ (Σαλεῖσα.)

Ἐν Κωνσταντινουπόλει παρὰ τῷ Ἐυγενεζάτῳ Κυρίῳ Δημητρίῳ Ἰωάν. Νικίδη Φιλιππουπολίτῃ εὐρίσκονται περίπου ἑξήδομηῆντα ἑπτὰ σώματα Ἀντιπανακείας, ἑκατὸν ἑξήδομηῆντα ἑπτὰ περὶ τῆς τῶν Ἑλληνικῶν σοφιστικῶν Ἐκφωνήσεως, καὶ ἑκατὸν ἑξήδομηῆντα ἑπτὰ Ἀνθρωπολογίας, συγγράμματα καὶ μεταφράσεις τοῦ Ἰατροῦ Ἀναστασίου Γεωργιάδου Φιλιππουπολίτου. Ὁ αὐτὸς θέλων διανεῖμαι ὅλα αὐτὰ δωρεὰν εἰς τὰ τῆς Ἑλλάδος Ἑλληνικὰ σχολεῖα, εἰδοποιεῖ διὰ τοῦ παρόντος τοὺς ἐφόρους καὶ ἐπιτρόπους αὐτῶν, ἵνα πέμψαντες εἰς Κωνσταντινουπόλιν πρὸς τὸν εἰρημένου Κυρίου Δ. Γ. Νικίδη ἐνυπόγραφα ἀποδεικτικά, περιλάβωσι τὰ διδόμενα βιβλία. Ἡ θέλησις τοῦ Ἰατροῦ Ἀναστασίου εἶναι τοῦ νὰ δοθῶσιν εἰς μὲν τὰ τῶν μεγαλιτέρων πόλεων σχολεῖα ἀνὰ τρεῖς Ἀντιπανακείαι, καὶ ἀνὰ ἕξ Προφορικὰ καὶ Ἀνθρωπολογίαι, εἰς δὲ τὰ τῶν μικροτέρων ἀνὰ δύο Ἀντιπανακείαι, καὶ ἀνὰ τέσσαρα ἐν τῶν λοιπῶν, καὶ μετὰ τὸ ἐναποτεῖναι εἰς τὴν τῶν σχολείων βιβλιοθήκην ἀνὰ ἕν σῶμα ἕξ ἑκάστου, τὰ λοιπὰ νὰ διανεμηθῶσιν εἰς πτωχοὺς μαθητάς.

ΒΙΒΛΙΑ ΝΕΟΦΑΝΗ.

Σύνοψις Ἐπιστημῶν διὰ τοὺς πρωτοπείρους, περιέχουσα Ἀριθμητικὴν, Γεωμετρίαν, νέαν Γεωγραφίαν, Ἀστρονομίαν, Λογικὴν, καὶ ἠθικὴν, συλλεχθεῖσα μὲν εἰς χρῆσιν τοῦ φιλοσοφικοῦ τῆς Σμύρνης Γυμνασίου ὑπὸ Κ. Μ. Κούμα,

ἐκδοθεῖσα δὲ διὰ φιλοτίμου δωπάνης Ἀλεξάνδρου Μαύρου ἐν Βιέννῃ τῇ Αὐστριακῇ, ἐκ τῆς τυπογραφίας Ἰωάννου Στεινέρου. 1819. σελ. 15. 348 μὲ δύο πίνακας σχημάτων.

Ὅσις παρατηρήσῃ τὴν εἰς τὰ γυμνάσια τῶν Εὐρωπαίων, καὶ μάλιστα τῶν Γερμανῶν διδασκαλικὴν μέθοδον, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ τὰς γλώσσας διδασκόμενοι νέοι διδάσκονται ἐν ταυτῷ τὰς ἀρχὰς τῶν σοφιστικῶν καὶ βιωφελεστέρων ἐπιστημῶν, δὲν ἠμπορεῖ νὰ μὴ ἐπαινίσῃ τὸ ὄφελος τῆς μεθόδου ταύτης, ἐπειδὴ μὲ τὸν τρόπον τοῦτον οἱ μὲν ἔχοντες σκοπὸν νὰ κατὰγινουν εἰς τὰς ἐπιστήμας, καὶ τὰς γλώσσας μανθάνουσι βασιμώτερα, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τὸν προδιατείνονται κατ' ὀλίγον, καὶ τὸν ἐπιτυγχάνουσι εὐσχεωτέρῃ· οἱ δὲ τοῦ κοινωνικοῦ βίου, μάλιστα οἱ ἐνδεεῖς καὶ ἄποροι σοφίζουσι εἰς ὀλίγον καιρὸν τὸ λογικόν των, καὶ ζῶσιν εὐδαιμονέστερα.

Τοιοῦτον σκοπὸν ἔχει καὶ ἡ σύνοψις τῶν ἐπιστημῶν, βιβλίον μικρὸν μὲν, πλὴν τῶν ἄλλων πολυτίμων, καθότι κωκυφελεές, τόσον διὰ τὴν συνταμίαν μὲ τὴν ὁποίαν ἐκθέτουμεν καὶ εἰς αὐτὸ περιεχόμεναι ἐπιστήμαι, ὅσον καὶ διὰ τὴν σαφῆνειαν, διὰ τὴν ὁποίαν γίνεται προσφορώτατον εἰς τοὺς πρωτοπείρους νέους. Ἀλλὰ καὶ πᾶσι τῶν ἀνήκοντες ἐπιστημῶν, σοφισμένους ἑπισκοποῦν μὲ πνεῦμα, καὶ εἰδήμων ὡν τῆς γραμματικῆς, τὸ λέγω θαρραλέως, καταλαμβάνει καὶ αὐτὴν τὴν γεωμετρίαν, εἰάν τὴν ἀναγινώσκῃ μετὰ τῆς προεπίσεως προσοχῆς. Ἐάν ὁ ἐκδότης τὸ προσδιερίξῃ εἰς χρῆσιν τοῦ γυμνασίου τῆς Σμύρνης ἐκ μετρητηροσύνης, ἐγὼ ὅμως καὶ πᾶς μόνον ὀμιλοῦν ἀπαθῶς, τὸ κρίνω χρῆσιμον εἰς ὅλους τοὺς φιλομαεῖς ὁμογενεῖς μας, ὅσοι ἔχουν τόθον νὰ σοφίζωσι τὸν νοῦν των, καὶ ἐμποδίζονται ἀπὸ ἐνδειαν ἢ ἀπὸ ἄλλας περιστάσεις νὰ ἀφιερῶν ὅσιν εἰς μελέτην μὲ ἐκτασιν γεγραμμένων ἐπιστημῶν. Τοῦ καλοῦ τούτου συνατίως μὲ τὸν κύριον Κούμαν εἶναι ὁ ἀξιόπαινος κύριος Ἀλεξάνδρος Μαύρος, ὅστις συνέδραμεν εἰς ἐκδόσιν τῆς βίβλου, καὶ δικαίως ἀπολαύει τοῦ ἐπαινοῦ τοῦ ἐκδοτοῦ διὰ τῆς εἰς τὸ ἠνωρᾶ του ἀφιερώσεως τοῦ κοινωφελεστέου τούτου χρημάτος.

Ἄλλ' ἐγὼ ἐπαινῶν τὴν φιλογένειαν καὶ τὸν ζῆλον τοῦ κυρίου Μαύρου, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἐτιμῆθη πολλάκις ἀπὸ τὸν Α. Βερμῆν διὰ πολλὰ τίμια ἔργα του, δὲν δύναμαι νὰ μὴ θαυμάσω τὴν εἰς τὰς κόπους ὑπομονὴν τοῦ κυρίου Κούμα, ὅστις δὲν παύει πρὸ πολλοῦ νὰ μεταδίδῃ τὰ καλὰ τῆς παιδείας εἰς

τούς όμογενεῖς, διότι ἔχουμεν ἀπὸ τὰς χεῖρας του ἐκδορομένα
τὰ ἐφεξῆς· α' Αναλυτικὴν πραγματείαν τῶν Κοινῶν τομέων
τοῦ Καίλλου ἐξελληνισθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ 1803. β' Σύνταξιν τῶν
Μαθηματικῶν καὶ Φυσικῶν πραγματειῶν συλλεχθεῖσαν ὑπ' αὐ-
τοῦ, καὶ εἰς Ἀττικὴν γλῶσσαν ἐκτεθείσαν εἰς ὀκτὼ τόμους,
1807· γ'. Ἐπιτομὴν χημείας τοῦ Ἀδῆου εἰς τὴν ἐμιλουμένην
γλῶσσαν εἰς δύο τόμους, 1808· δ'. Σύντομον τῆς φυσικῆς διὰ
τούς πρωτοπείρους, 1812· ε'. Βειλάνδου Ἀγαθὰνα μεταφρα-
σθέντα ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ, 1814· ς'. Σύνταγμα φιλοσοφίας
εἰς τέσσαρας τόμους, πρῶτον καὶ δεύτερον 1818, τρίτον
1819, τέταρτον 1820. ζ'. Μετάφρασιν τῆς ἱερίαις τῆς φιλο-
σοφίας τοῦ Τενεμάνου 1818· η'. Σύντομον ἱστορικῆς χρονολογίας
1818· θ'. Παλαιὰν Γεωγραφίαν μετὰ τριῶν Γεωγραφικῶν πι-
νάκων τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἑλλάδος, καὶ τῆς ἰδίας Ἀσίας,
1819· ι'. Σύντομον ἐπισημῶν, τὴν ὁποίαν ἀνέγνωσα πρὸ ὀλίγου
μὲ εὐχαριστήσιμον, καὶ ἔγραφα ἐνταῦθα εὐκρινῶς τὴν γνώ-
μην μου. Τὴν ἀξιόλογον ταύτην φιλοπενίαν τοῦ ἀνδρὸς Σέλου-
τες νὰ τιμήσωσι δημοσίως οἱ σοφοὶ τῆς Λειψιακῆς Ἀκαδημίας
τοῦ ἔσειλαν τὸ δίπλωμα, περὶ οὗ μᾶς ἀνέφερε πρὸ μικροῦ ὁ
Λ. Ἑρμῆς (Ἀρβ. 1. σελ. 27 καὶ 28), προσθέτοντες εἰς τὰς
ἄλλας τιμητικὰς ἐνδείξεις τὸ, de populo suo literarum via-
diis excellendo meritissimus, ἤγουν τιμῆς ἀπάσης ἀξίος,
διότι κοσμεῖ τὸ ἔθνος του μὲ τὴν παιδείαν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν
παρακατωτέρω· εὐχόμεναι δὲ νὰ ἴδω εἰς τὸ γένος μου καὶ
ἄλλα ἔργα τῶν χειρῶν τοῦ κυρίου Κοῦμα, καὶ πολλοὺς νὰ
μιμηθῶσι τὴν φιλοπενίαν του ἐπ' ἀγαθῶ τῆς Ἑλλάδος!

Διονύσιος Ζαγορίτης.

Σφάλματος διόρθωσις. Σελ. 927 τοῦ παρελθόντος δεκεμβρίου.

Οἱ μαγνητιζόμενοι, ὅσοι φάνησιν εἰς τοὺς ἀνωτέρους
βαθμοὺς τῆς ὑποθεσίας, ἐν ᾧ μαγνητίζονται βλέπουσιν ὡς
λευκὴν φῶς, τὸ ὅπερον κινεῖται πρὸς αὐτοὺς παρὰ τοῦ μα-
γνητιστοῦ. Ἐγὼ ἐν ᾧ ἀντέγραψον τὸ κείμενον τοῦ Sprengel
εἰς περισπασμοὺς ὄν, ἐξέλασεν τὸ calor blandus ἀντὶ τοῦ co-
lor albus, ὅθεν ἐνόμισα ὅτι πρέπει νὰ διορθωθῆ οὕτως· ἀλλ'
εἰς ἄλλην ἐπιθεωρίαν εἶδον τὸ ἐκ συναρπαγῆς σφάλμα, ὅθεν
εἰδοποιῶ ὅτι τὸ κείμενον τοῦ συγγραφέως εἶναι ὀρθόν, καὶ
ὡς μένη οὕτω.

Ὁ ἐκδότης τῆς περὶ τοῦ Μαγνητισμοῦ διατριβῆς.